

MEDIEHVERDAG, LIVSSYNSDANNING OG KRISTEN TRO

- RAPPORT BASERT PÅ UNDERSØKELSER OM
FOLKEHØGSKOLEELEVERS MØTE MED TV-SERIER

«For livet mitt har ikke noe action,
og jeg er ikke en komedie.»

Folkehøgskoleelev

*Margunn Serigstad Dahle,
- i samarbeid med Anne Solfrid Brennhovd*

Forord

«Without question, media plays an important role when it comes to religious socialization in our culture», sier religions sosiolog Mia Lövheim (2012).

Med dette som bakteppe, og med henvisning til kjerneområdene for virksomheten til Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF), ble jeg i 2016 tildelt forskningsstipend fra NKF. Målsetningen var dels å rette søkelyset mot folkehøgskoleelevers medievaner spesielt når det gjelder TV-serier, og dels å fokusere på hvordan en i skolehverdagen kan bidra til større mediebevissthet, særlig med tanke på de store livsspørsmålene og kristen tro.

Forskningsarbeidet måtte imidlertid trekkes ut i tid på grunn av helsemessige utfordringer. Mange takk for all forståelse i prosessen fra NKFs ledelse ved rådgiver for skoleutvikling, Marie Wiland! Når nå rapporten foreligger, takker jeg igjen for tilliten jeg ble vist ved tildeling av stipendmidler. Samtidig vil jeg rette en varm takk både til ledelsen og de ansatte ved de fire skolene som ble valgt som case for undersøkelsene: Kristiansand Fhs, Sagavoll Fhs, Solborg Fhs og Ålesund Fhs, og til elevene ved disse skolene.

Jeg søkte om stipend med utgangspunkt i mine to roller som førstelektor i kommunikasjon og livssyn ved NLA Høgskolen Kristiansand og som team- og produksjonsleder i Damaris Norge. Denne doble forankringen har styrket forskningsarbeidet, ikke minst på grunn av kombinasjonen av religionspedagogisk refleksjon og praktisk ressursutvikling. Samarbeidet med Damaris Norge-kollega Anne Solfrid Brennhovd¹ i rollen som forskningsassistent, har på sin side beriket både prosessen og resultatet. Takk, Anne Solfrid!²

Så er det vårt ønske at den enkelte elevs møte med spørreskjemaene, så vel som samtalene vi hadde etter å ha sett klipp og episode fra TV-serien *Modern Family* sammen, fikk bidra til sterkere mediebevissthet både individuelt og som fellesskap. Samtidig er vi opptatt av at denne rapporten, samt artikler og aktuelle ressurser produsert i etterkant, vil være til inspirasjon i formidlingen av kristen tro på våre folkehøgskoler – med en stadig større bevissthet om å møte elevene der de er, også i relasjon til aktuelle TV-seriers formidling av verdier, holdninger og livssyn.

Kristiansand 31.03.2020

Margunn Serigstad Dahle

---

¹ Brennhovd er redaktør for Snakkomtro.no, skribent og foredragsholder.

² En takk også til Ingeveig Reilstad og Lars Dahle for verdifull bistand.

Innhold

.....	1
Forord.....	2
Introduksjon	4
Oppdrag.....	4
Oppbygning av rapporten	4
Religionspedagogiske perspektiver som ramme.....	5
Den kristne folkehøgskolens særpreg og rolle	5
Mediehverdagen, TV-seriene og livssynsundanningen	6
Livssynsmangfoldet og det kristne livssynet	10
Metode og case	10
Metode	10
Kvantitativ tilnærming: spørreskjema.....	11
Kvalitativ tilnærming: fokusgrupper og tekstanalyse.....	12
Case	13
Kristiansand, Sagavoll, Solborg og Ålesund folkehøgskoler som arena	13
<i>Modern Family</i> som analyseeksempel	15
Spørreundersøkelsen – gjennomføring, materiale og analyse	16
Gjennomføring	17
Materiale og analyse	17
Oppsummering.....	25
Samtalene – gjennomføring, materiale og analyse.....	26
Gjennomføring	26
Materiale og analyse	27
Oppsummering.....	34
Avsluttende refleksjoner	35
Folkehøgskoleelevene i møte med TV-seriene	35
Formidling av kristen tro i møte med TV-seriene.....	37
Referanseliste.....	40
Vedlegg.....	41
1. Spørreundersøkelse – skjema	41
2. Fokusgrupper – powerpointpresentasjon.....	41

Introduksjon

Hvilket forhold har elever ved kristne folkehøgskoler til TV-serier? Hvordan forholder de seg til fortellingene de møter, ikke minst med tanke på det underliggende livssynsperspektivet og egne verdier og holdninger? Hvordan kan en i den kristne folkehøgskolen bidra til større mediebevissthet hos elevene, særlig når det gjelder forholdet mellom mediens budskapsformidling, de store livsspørsmålene og kristen tro? Hvordan relatere til mediefortellingene i formidling av kristen tro?

Mediehverdag, livssynsundanning og kristen tro - rapport basert på undersøkelser om folkehøgskoleelevers møte med TV-serier har som målsetning å gi noen svar på disse spørsmålene.

Innledningsvis vil vi først gjøre kort rede for bakgrunnen for prosjektet og selve oppdraget, før vi presenterer hvordan rapporten er bygd opp.

Oppdrag

Rapporten er knyttet til prosjektet *Mediehverdag, livssynsundanning og kristen tro*, som ble tildelt forskningsstipend fra Norges Kristelige Folkehøgskolelag i 2016.³ Som basis for rapporten foreligger en kvantitativ og en kvalitativ undersøkelse som begge ble gjennomført på Kristiansand Fhs, Sagavoll Fhs, Solborg Fhs og Ålesund Fhs i løpet av skoleåret 2017/2018.⁴

Prosjektet har karakter av oppdragsforskning,⁵ med klar forankring i NKFs kjerneområder. Dette innebærer at vi har det fulle ansvaret både for utforming og gjennomføring av undersøkelsene, så vel som for denne rapporten og videre ressursutvikling på bakgrunn av forskningen. Valget av de fire folkehøgskolene skjedde i dialog med NKFs ledelse, som også bistod med følgebrev til de respektive skolene med oppmuntring om å være del av vår case. Ved to av folkehøgskolene var det også skolens egne ansatte som formidlet spørreskjemaene, mens vi stod for den kvalitative undersøkelsen i fokusgrupper på alle skolene.⁶ Formålet med rapporten er todelt. For det første, vil vi gjøre rede for henholdsvis den kvantitative og den kvalitative undersøkelsen som ble gjennomført ved de respektive folkehøgskolene og for hvilke funn som ble identifisert. For det andre, vil vi reflektere over sentrale funn, dels på bakgrunn av mediens rolle i livssynsundanningen i vår tid – og dels i relasjon til NKFs visjon om at «en kristen folkehøgskole skal være både verdibevisst og åpen», og at elevene her «skal møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv».⁷

Oppbygning av rapporten

Etter å ha gitt en religionspedagogisk ramme for prosjektet, med fokus både på den kristne folkehøgskolen som arena og på relasjonen mellom mediehverdagen, TV-seriene og livssynsundanningen så vel som på livssynsmangfoldet og det kristne livssynet, rettes søkelyset mot metode og case. Her gjør vi først rede for henholdsvis den kvantitative og den kvalitative tilnærmingen, før de respektive folkehøgskolene og det aktuelle analyseeksemplet blir presentert.

Deretter rettes fokus mot hver av de to undersøkelsene, med presentasjon av gjennomføring og materiale med påfølgende analyse, etterfulgt av oppsummering av hovedfunn.

³ Tildelingsbrev datert 28. april 2016. Omtale på nkf.folkehogskole.no den 16 mai 2016.

⁴ Se forordet for forklaring på tidsaspektet fra undersøkelsene ble gjennomført til rapport foreligger.

⁵ Se <https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forholdet-forskningsamfunn/oppdragsforskning/>. Hentet 29.11.2019.

⁶ Se nærmere redegjørelse for gjennomføringen nedenfor.

⁷ Se <https://nkf.folkehogskole.no/nkf/filer/2019/06/Ide-og-prinsippprogram-2019-2023.pdf> Hentet 29.11.2019.

Med referanse til spørsmålene vi stilte innledningsvis, avrundes rapporten med noen refleksjoner om folkehøgskoleelevers møte med TV-serier og om formidling av kristen tro i møte med disse mediefortellingene.

Religionspedagogiske perspektiver som ramme

Siden dette prosjektet har fokus på den kristne folkehøgskolen, er det naturlig å begynne vår framstilling med å relatere til sentrale religionspedagogiske perspektiver.⁸ For det første, vil vi beskrive dette skoleslaget som arena. Videre vil vi gi en skisse av mediehverdagen som kontekst for livssynsdommen, med vekt på TV-serienes rolle. Med dette som bakgrunn, retter vi fokus mot formidling av kristen tro i møte med livssynsmangfoldet. Her står den tredelte tilnærmingen tolkning, undervisning og dannelse sentralt.⁹

Den kristne folkehøgskolens særpreg og rolle

Prosjektet er, som nevnt innledningsvis, utført på vegne av NKF, som har som et av sine hovedfokus å bidra til å styrke og levendegjøre skoleslaget og visjonen om en kristen folkehøgskole.

Organisasjonen samarbeider nært med Informasjonskontor for kristen folkehøgskole (IKF), der 34 skoler har sin tilknytning. Sammen med informasjonskontoret for de frilynte folkehøgskolene, IF, driver IKF en nettportal der skoleslaget presenteres på følgende måte:

«Folkehøgskole er verdens frieste skole. På folkehøgskolen er det verken karakterer, pensum eller eksamen. [...] På folkehøgskole får du prøvd ut et fag i praksis og ikke bare fordypet deg i teori. Du får tett oppfølging av engasjerte lærere. Klassene er gjerne små, med bare 10-20 elever. [...] Vi mener at man lærer mye av å bo sammen med dem man går på skole med. Du lærer å samarbeide og løse problemer ved å leve sammen med folk som er ulike deg selv. Du lærer også dine medelever å kjenne på en helt annen måte når du også bor sammen med dem. Folkehøgskole handler ikke bare om det faglige. Det sosiale livet er også en stor del av året på folkehøgskole.»¹⁰

Nettportalen forteller videre at rundt 11 % av norske ungdommer velger et år på folkehøgskole, og at tallet er stigende, med nye elevrekorder årlig fra 2015. Folkehøgskoleeleven er vanligvis mellom 18 og 25 år, men noen skoler åpner også for 16-åringer. Antall elever på den enkelte folkehøgskole varierer mellom 30 og 200 elever, med mange i sjiktet fra cirka 125 til 160 elever. Det store antallet linjer er et fellestrekk ved dagens folkehøgskoler.

De fleste kristne folkehøgskolene eies av kristne organisasjoner, trossamfunn eller stiftelser. «På de kristne folkehøgskolene bygger undervisningen, og skolens program ellers, på et kristent grunnsyn», heter det på nettportalen. Det blir presisert at noen skoler har kristendom som fellesfag, og at mange har tilbud om frivillige samlinger med kristent innhold, som bibelgrupper og lignende. Det å være en kristen folkehøgskole, ser altså forskjellig ut i praksis på de ulike skolene. Dette har sin grunn i flere faktorer, som eierskap, kultur, tradisjon, profil og personale.

Nettopp dette spørsmålet om hva det innebærer i praksis å være en kristen folkehøgskole, er et kjernefokus for NKF. I gjeldende idé- og prinsippprogram heter det blant annet følgende: «En kristen

⁸ Vi forstår her religionspedagogikk som teologisk begrunnet teori om tolkning, undervisning og oppdragelse/dannelse. Dette inkluderer refleksjon over formidling av kristen tro på ulike skolearenaer.

⁹ Vanligvis brukes tredelingen tolkning, undervisning og oppdragelse (Se Dahle & Dahle 2018: 231-232). Med utgangspunkt i den kristne folkehøgskolens særpreg og rolle, brukes her begrepet dannelse istedenfor oppdragelse.

¹⁰ Sitat fra <https://www.folkehogskole.no/hva-er-folkehogskole> Hentet 29.11.2019.

folkehøgskole skal være både verdibevisst og åpen. NKF vil arbeide for at elevene skal møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv. Kristen trospraksis ved skolene skal forenes med respekten for elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg.»¹¹

Det er i dette anliggendet at prosjektet *Mediehverdag, livssynsforming og kristen tro* er forankret. Dermed står prosjektet i linje med NKFs omfattende satsing *Ungdom, kultur og tro* (Holm & Lövgren 2018), som strakte seg over en treårsperiode fra 2012 til 2015 og som bygde på prosjektet *Tro i praksis 2009 – 2011* (Lövgren 2014). Men spørsmålet om å være en kristen folkehøgskole i praksis, har selvsagt vært et viktig perspektiv gjennom hele historien. Dypest sett går dermed prosjektets forankring tilbake til oppstarten av den første kristne folkehøgskolen, Sagavoll, i 1893.

Inspirasjonen til folkehøgskolene kom fra den danske dikterpresten Nikolaj Grundtvig (1783-1872), som var opptatt av å skape et skoleslag som skulle «levendegjøre nasjonale og sosiale, kulturelle, religiøse og menneskelige verdier gjennom fortelling, foredrag og samtale uten fokus på eksamen eller snever faglighet» (Holm & Lövgren 2018, s. 99). Verdigrunnlaget til dagens kristne folkehøgskoler er «i samsvar med Grundtvigs pedagogiske (og til dels teologiske) tenkning og de kristne organisasjonenes visjoner og idéer» (ibid). Den enkelte folkehøgskole har imidlertid, i henhold til *Lov om folkehøgskoler* (2002),¹² ansvar for å fastsette sitt eget verdigrunnlag innen rammen av formålet om å fremme allmenndanning og folkeopplysning.

Det avgjørende spørsmålet til enhver tid gjennom historien, har da vært hvordan verdiene holdes levende, blir synliggjort og praktisert. Da NKFs landsmøte i 2011 «uttrykte et tydelig behov for å jobbe med folkehøgskolens kristne profil og uttrykk» (Holm & Lövgren 2018, s. 12), gikk like fullt startskuddet for den historiske storsatsingen angående hva skolens kristne identitet kan bety i praksis; *Ungdom, kultur og tro*, slik vi så ovenfor.

Satsingen fikk fem hovedmålsetninger, der denne rapporten særlig bidrar inn mot henholdsvis intensjonen om å fremskaffe økt kunnskap om målgruppen og inn mot målsetningen å legge til rette for systematisk refleksjon over egen praksis.¹³ Til det førstnevnte, vil funnene i prosjektet *Mediehverdag, livssynsforming og kristen tro* kunne gi verdifulle innspill både ved at vi retter søkelyset mot konteksten for livssynsforming i en tid preget av medier, og ved at vi spesifikt undersøker folkehøgskoleelevers møte med TV-serier. Med dette som bakgrunn, ligger det så til rette for systematisk refleksjon over den kristne folkehøgskolens praksis, knyttet til hvordan elevene kan møte «kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv».¹⁴

Mediehverdagen, TV-seriene og livssynsformingen

Folkehøgskoleelevene er såkalt digitalt innfødte. Som del av generasjon Z,¹⁵ har de vokst opp i et samfunn gjennomvevd av medier og mediebruk, og kjenner ingen virkelighet uten internett. Smarttelefonen er nærmest som en forlengelse av kroppen, og fungerer som en medieterminal som plasserer «hele verden» i hånda. De omtales da også som globale, siden de har vokst opp med globale medier som gir en stadig likere referanseramme verden over, samtidig som den enkelte tolker mediebudskapene gjennom sitt lokale filter.

¹¹ Se fotnote 7.

¹² Se <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-12-06-72>. Hentet 29.11.2019.

¹³ De andre tre hovedmålsetningene er følgende: Tydeliggjøre skolens felles arv og grunnlag, skape bevissthet rundt den enkelte skoles egenart, og ha potensial til å utvikle ny kunnskap og en ny og forbedret praksis (sml. Holm & Lövgren 2018, s. 13).

¹⁴ Se fotnote 7.

¹⁵ Begrepet brukes om de som er født fra midt på 1990-tallet til cirka 2010.

En slik medialisert barne- og ungdomskultur innebærer at de populærkulturelle tekstene¹⁶ spiller en viktig rolle i sosialisering- og dannelsesprosessen generelt så vel som i livssynsformingen spesielt. Til tross for at disse fortellingene ikke er del av den intenderte oppdragelsen fra primære sosialiseringssagenter som foreldre, barnehage/skole og trossamfunn, er det ofte i TV-serier, film, musikk og ulike sosiale medier at mange barn og unge finner sentrale referanser for hva som er viktig i livet, hvordan livet bør leves – ja, hva en bør tro på og feste tillit til. Videre er det ikke minst i møte med disse tekstene at unge med et kristent livssyn utfordres av alternative perspektiver. Rammevilkårene for sosialisering og livssynsforming i vår pluralistiske samtid er med andre ord sterkt preget av mediene, både sosiokulturelt og mentalitetsmessig.

Selv om livssynsformingen er en livsvarig prosess, viser forskning at tidlige barneår så vel som de eldre tenårene er særlig viktige livsfaser i forhold til utviklingen av ens personlige livssyn.¹⁷ Dette siste er vesentlig med tanke på de kristne folkehøgskolene, som «skal være både verdibevisst og åpen», der «elevene skal møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv», og der «kristen trospraksis ved skolene skal forenes med respekten for elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg».¹⁸ I dette møtet er bevissthet om hvordan livssynsformingen skjer, så vel som kunnskap om hva som er typiske verdier i aktuelle mediefortellinger, av stor verdi.

Hva er så egentlig et livssyn, og hvordan skjer livssynsformingen? I eget arbeid med begrepet «livssyn» ligger tilnærmingen fra professor emeritus Per Magne Aadnanes til grunn. Aadnanes, som anses som nestoren i livssynsforskningen her til lands, er opptatt av at livssynet gir mer eller mindre helhetlige svar på våre eksistensielle spørsmål, og peker dermed på at det å ha et livssyn er et vesentlig aspekt ved det å være menneske. Han har et særlig fokus på livssynets idéinnhold, og hevder at enten livssynet er religiøst eller sekulært, og enten det er snakk om personlige livssyn eller livssynstradisjoner og -trender, består det rent kognitivt av *verdier*, *menneskesyn* og *virkelighetsoppfatning* (Aadnanes 2012, s. 31). I tillegg til disse tre innholdsmomentene, foreligger *tro*, forstått som «tillit og forankring av mening», som et fjerde innholdsmoment i mitt eget forskningsarbeid (Dahle 2003).

Den subjektive livssynsformingen skjer både i relasjon til de objektive livssynene, enten de er religiøse eller sekulære, og i relasjon til de mer felleskulturelle rammevilkårene som for eksempel vår postmoderne samtid, der mediene spiller en sentral rolle. Når det gjelder hvordan de unges livssynsforming foregår, gir kulturanalytiker David Howell en nyttig innfallsvinkel.¹⁹ Howell beskriver livssynet som konsentriske sirkler rundt kjerneområdene 'Self', 'Peers', 'World' og 'Beyond'. Han hevder at livssynsformingen skjer i relasjon til nettopp disse fire områdene, som bygger på verdier han identifiserte som synlige eller implisitte i sin observasjon av ungdommers adferd. Disse kjerneområdene relateres så til den aktuelle kulturelle konteksten, som i vekselvirkning med personlighetsutviklingen gjør at det er sakssvarende å beskrive livssynsformingen på denne måten.

Her kommer altså mediefortellingene inn som en vesentlig kilde for materiale til livssynsformingen, slik vi pekte på allerede i forordet. Implisitt her ligger både det faktum at ingen tekster er nøytrale, men derimot bærer i seg spor av livssyn, og det faktum at det alltid skjer en eller annen form for påvirkning. Uansett hvordan vår individuelle tolkning av mediebudskapene er, så skjer det noe i vårt

---

¹⁶ Begrepet «tekst» brukes her i tråd med det utvidede tekstbegrepet, som inkluderer alle typer formidlingsformer og kombinasjoner av disse.

¹⁷ Se <https://www.barna.com/research/research-shows-that-spiritual-maturity-process-should-start-at-a-young-age/> Nov. 17, 2003. Hentet 25.09.2019.

¹⁸ Se fotnote 7.

¹⁹ Se M. S. Dahle 2002, s. 29-31, der Howells perspektiv presenteres og anvendes.

møte med fortellingene. Dette «noe» kan være en bekreftelse av egne holdninger og synspunkter, eller en endring, som da oftest skjer gradvis.

I mylderet av populærkulturelle tekster spiller TV-serier en sentral rolle. Omtaler som «TV-serier er den nye filmen. Eller til og med den nye romanen»²⁰ understreker serieformatets sterke posisjon. 2000-tallet er blitt betegnet som TV-mediets tredje gullalder, med produksjon av en rekke kvalitetsserier og der strømmetjenestene naturlig har bidratt sterkt til serienes popularitet. Allerede på 1970-tallet, med situasjonskomedien *All in the Family*, kom imidlertid det som omtales som selve vannskillet i forhold til hva en TV-serie skulle være. Endringen har ikke minst med serienes utforskning av tabuer og verdikonflikter å gjøre.

Den kjente TV-skribenten og produsenten Norman Lear²¹ stod bak den banebrytende situasjonskomedien, som ble sendt på den amerikanske kanalen CBS fra 1971-1979. Serien omtales som en av de største gjennom historien, der tema som rasisme, sexisme, dobbeltmoral, homoseksualitet, abort osv. brukes som det nødvendige spenningspunktet for å drive fortellingen videre. Dermed åpnet *All in the Family* døren for å bruke kontroversielle tema som brekkstang og underholdning – samtidig som dette bidro til at disse temaene gradvis kom på dagsorden i offentlig debatt.

Et annet vesentlig aspekt ved TV-serienes stadig sterkere posisjon, er den såkalte serialiseringen, der fortellingen strekker seg på tvers av mange episoder. Fra 1980-tallet har dette aspektet spilt en betydelig rolle i utviklingen av TV-serienes fortellingsstruktur. (Lavik, 2014, s. 56)

En aktuell illustrasjon både på TV-serienes posisjon og på hvordan publikum forholder seg til serialiseringen, er publikums sterke reaksjoner da siste episode av *Game of Thrones* var over, etter åtte sesonger (2011-2019). Morgenbladets kommentator Aksel Kielland hevder at mye av bestyrtelsen «kan tilskrives det faktum at en stor del av publikum ikke var forberedt på å forholde seg til serien som et avsluttet verk».²²

Kontrasten til filmmediet er her slående. Der filmfortellingen er slutt etter et par timer, ofte i en mørk kinosal med svært lerret og surround-lyd, plasseres TV-seriene på en helt annen måte i hverdagslivet. Samtidig som en følger karakterene over tid, i episode etter episode som slippes jevnlig, har en også mulighet til å se mange episoder etter hverandre der de publiseres på ulike strømmetjenester.

Et annet vesentlig moment ved TV-serier der handlingen ikke nullstilles etter hver episode, er at en drar med seg erfaringen videre, og opplever at «... moralsk lærdom eller tvil fra ett avsnitt resonnerer i det neste» (Lavik 2014, s. 57). Dette aspektet er interessant i forhold til spørsmålet om identifikasjon og påvirkning. Når medievitere sier at «populærkulturen speiler det samfunnet den er med på å forme» (Romanowski 2007, s. 93), innebærer det blant annet at populærkulturelle uttrykk som TV-serier, relaterer til – og ofte utfordrer – sentrale elementer ved samtidskulturen. Dette kan være typiske handlemønstre eller dypereleggende holdninger og verdier, slik *All in the Family* banet vei for på 1970-tallet.

---

²⁰ Se baksidetekst Lavik 2014.

²¹ Se Norman Lear fortelle om serien *All in the Family* her: <https://www.youtube.com/watch?v=pCprYw0BL9c>. Se også “[TV-shows introduces taboos](#)” i *An Introduction to the Entertainment Industry*. Stein, Andi & B. B. Evans (Peter Lang Publishing, 2009). Hentet 28.03.2020.

²² Kielland, Aksel: “[For TV-serier finnes ingen større trussel enn et punktum](#)», *Morgenbladet* 25.05.2019. Hentet 28.03.2020.

Ulike sjangre forholder seg til samtidskulturen på ulike måter, men typisk for svært mange TV-serier er seerens mulighet for gjenkjennelse og identifikasjon.²³ I relasjon til de mange seriene rettet mot ungdom, understreker dette mediefortellingenes rolle som sosialiseringsagent. Videre er det viktig å merke seg at sammenlignet med for eksempel musikk og film, er flere TV-serier mainstream og har dermed sterkere karakter av felleseie. Det faktum at det også gir mening å se enkelte episoder selv om en ikke kjenner handlingsforløpet, bidrar også til et større nedslagsfelt.

Dette at TV-serier favner bredt og har en svært sentral rolle på tross av den sterke posisjonen som youtubere og influensere har i vår tid, illustreres av den ferske strømmeserien *Førstegangstjenesten* (NRKTV). Herman Flesvig, influenser og NRK-ansatt, er her manusforfatter og en av hovedrollenehaverne. Serien ble testet med to promoepisoder i desember 2019, og oppnådde seerrekord umiddelbart. «Alle» barn og unge i Norge begynte å snakke «kebabnorsk» og herme etter flere av karakterene i tale og handling etter kun disse to episodene. Ikke overraskende bestemte NRK seg raskt for å produsere ti nye episoder i løpet av første halvår 2020.

Forskere og oppdragere har over tid vært opptatt av TV-serienes viktige rolle i unge menneskers sosialisering og dannelse. I en studie blant tyske ungdommer utført av sosiolog Maya Götz (2000/2001), ble det blant annet identifisert flere tydelige mønstre i hvordan ungdommer etterligner, kopierer og fortolker det som skjer på tv-skjermen. Dette gjelder alt fra utseende, språk og kroppsspråk, til underliggende verdier, holdninger og livssynsperspektiv.

Nettopp dette siste understreker relasjonen mellom de unges livssynsforming og den underliggende formidlingen i mediehverdagens mange tekster, ikke minst i TV-seriene. I egen forskning har jeg satt fokus på dette dypereliggende livssynsnivået, både når det gjelder populære tekster for barn, tweens, tenåringer og unge voksne.²⁴ Gjennomgående er relativismen særlig tydelig her, sammen med subjektivismen, individualismen og hedonismen. Samtidig foreligger det mange spor av nyreligiøsitet, sekulærhumanisme, naturalisme og eksistensialisme i disse mediebudskapene, alt innen rammen av praktisk postmodernisme.

De samme livssynsperspektivene som vi her identifiserer i underholdningstekstene, dominerer både i Vesten og i økende grad også globalt. Her foreligger det dermed en ytterligere illustrasjon på utsagnet om at populærkulturen speiler det samfunnet den er med på å forme. Samtidig utfordrer dette til å undersøke nærmere hvilke svar populære medietekster gir på unge menneskers kjernesporsmål, som blant annet spørsmålene om hva som er et godt liv og hva som gir oss verdi.

Disse spørsmålene knyttes direkte til «Self», slik vi refererte til ovenfor, og er svært aktuelle å se nærmere på innen rammen av den typiske relativismen og spørsmålet om sannhet. I analyser av formidlingen i musikk, film, tv-serier og sosiale medier, viser funnene at de direkte og indirekte svarene kan samles i følgende: *Å ta seg godt ut, Å være rik, Å prestere noe andre ser /være "en ener", Å ha gode venner og ha det gøy, Å oppleve mest mulig, Å få dekket behovene mine, Å bestemme selv hva som er godt og rett, og Å tro på det jeg vil, - i lett blanding.*²⁵

Sporene av eksistensialisme og det postmoderne er her særlig tydelige, og illustrerer disse livssynsperspektivenes sterke tilstedeværelse i aktuelle kilder der de unge finner materiale for sin livssynsforming. Uten her å kunne gå inn på ulike sider ved spørsmålet om tolkning og påvirkning,

²³ Se [The Psychology of Entertainment: Our Connection with TV](#), Gord Hotchkiss. Hentet 28.03.2020.

²⁴ Se M. S. Dahle 2002, M. S. Dahle & I. T. Kro 2013, M. S. Dahle 2014, M. S. Dahle 2017, M. S. Dahle & I. T. Kro 2018 og M. S. Dahle & I. T. Kro 2020.

²⁵ Se M. S. Dahle 2014.

bør det understrekes at når samme verdier formidles i ulike fortellinger over tid, skjer det en form for påvirkning. Dette aspektet er vesentlig å ta med inn i den kristne folkehøgskolen.

Livssynsmangfoldet og det kristne livssynet

Som vi så ovenfor, er konteksten for livssynsdanningen i vår tid pluralistisk. Med det kristne livssynet i fokus, er det også vesentlig å peke på at i takt med det økende tilbudet på livssynstorget, har kontaktflaten for formidling av kristen tro krympet. Utviklingen i grunnskolens KRLE-fag sammen med samfunnssituasjonen generelt og medienes sentrale rolle er viktige moment her.

Kunnskapen om Bibelen og om den kristne troen er dermed sterkt redusert jevnt over. På samme måte som mediefortellingenes mangfold av verdier og holdninger speiles i elevgruppen som kommer til folkehøgskolen, vil også dette aspektet være gjenkjennelig i folkehøgskolehverdagen. Tematikken adresseres da også blant annet i Holm & Lövgren (2018, s. 25 og s. 74 f.) og i NKFs tidsskrift *steg* (2019, 4, s. 2). Utfordringene er dermed de samme i den kristne folkehøgskolen som for alle andre som er opptatt av kristen trosformidling og livssynsdanning i dagens kultursituasjon. Både holdningen til – og forståelsen av – den kristne troens særpreg, troverdighet og relevans utfordres av den aktuelle samtidssituasjonen.

Fra et religionspedagogisk perspektiv er, som nevnt ovenfor, tredelingen tolkning, undervisning og danning nyttig her. Livssynsteorien gir oss både begreper og tilnæringsmåter til dette. Når det gjelder *tolkning* av samtidens mange budskap, gir tekstanalyse med utgangspunkt i livssynsteori hjelp til å bli klar over egne tolkningsrammer så vel som til å kunne utøve saklig kritikk både av eget og andres livssyn.

Undervisning i kristen tro som innfallsvinkel har nær sammenheng med tolkningen. Ved å kople livssynsteori til kristen apologetikk, kan en rent deskriptivt sammenligne ulike livssynsperspektiver med utgangspunkt i hvordan ulike livssyn svarer på de grunnleggende livsspørsmålene. Dermed ligger det også til rette for å gripe fatt i sentrale spørsmål, innvendinger og myter i forhold til kristen tro, og slik synliggjøre den kristne troens autentisitet, troverdighet og relevans.

I forhold til *danning* som personlig prosess, gir livssynsteorien hjelp til bedre å forstå både hvordan livssynsdanningen og den videre livssynsutviklingen skjer. I respekt for «elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg»²⁶, inviteres de her til å utforske kristen tro og trospraksis, sammen med de ansatte.

Både tolkning, undervisning og danning brukes aktivt i rapporten videre. Mens tolkning vektlegges i forhold til beskrivelse og bruk av analyseverktøyet, inkluderes alle de tre dimensjonene i de avsluttende refleksjonene.

Metode og case

Når vi i det følgende retter fokus både på metode og case, ivaretas sammenhengen mellom valg av tilnærming, arena og analyseeksempel.

Metode

I møte med oppdraget, var en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ undersøkelse et naturlig valg, med bruk av spørreskjema, fokusgrupper og innholdsanalyse med utgangspunkt i tekstteori.

---

²⁶ Se fotnote 7.

Kvantitativ tilnærming: spørreskjema

Den kvantitative spørreundersøkelsen er i sin helhet deskriptiv, da den kun hadde som målsetning å kartlegge de fire elevgruppernes preferanser og holdninger i forhold til sin mediebruk.

Av ulike grunner valgte vi papirbasert spørreskjema. Det fremstod som praktisk med tanke på felles gjennomføring på hele kullet, med introduksjon både av prosjektet generelt og av spørreskjemaet i samlet gruppe. Hverken navn, kjønn eller fødselsår ble oppgitt på skjemaene.²⁷

Når det gjelder oppbygningen av spørreskjemaet, var det en stor spennvidde i spørsmålstillingene. I noen tilfeller gav vi eksempler fra området vi var opptatt av å kartlegge, uten at det dermed skulle være fare for å styre svarene med så åpne spørsmålstillinger.²⁸

De tre første spørsmålene av totalt tretten, favnet bredere enn TV-serier, for slik å sette seriene i kontekst. Vi begynte med å kartlegge elevenes rangering av tid brukt på musikk, musikkvideo, film og TV-serier,²⁹ for så å fokusere på henholdsvis populær artist og antall sette filmer de siste to månedene. Vi var også interesserte i å kartlegge hvor elevene fant TV-seriene, før de resterende ni spørsmålene kun dreide seg om serier.

Sjangeren realityserier var bevisst utelatt,³⁰ og vi spesifiserte dette i de spørsmålene der respondentene kunne tenke at slike serier var aktuelle. Sosiale medier (SoMe) og dataspill var heller ikke inkludert, da vår målsetning var å se på materiale som alt er ferdig produsert, fremfor den kontinuerlige og åpne prosessen som foregår i SoMe og dataspill.

Vi var her primært opptatt av å identifisere respondentenes preferanser og holdninger i forhold til TV-serier etter at de begynte på folkehøgskolen. Samtidig ønsket vi å kartlegge hvilken kontekst de møter TV-seriene i som folkehøgskoleelever, og spurte derfor om de oftest ser alene eller sammen med andre. For å kunne foreta en sammenligning av deres relasjon til serier som folkehøgskoleelever og i tiden før internatlivet, identifiserte vi også hvilke tre TV-serier de så mest på i løpet av det siste halve året før folkehøgskolen. Videre spurte vi om hvilke serier de vil si at de «vokste opp med», for å kunne ha mulighet til å eventuelt se en lengre linje i deres relasjon til slike mediefortellinger.

Med unntak av siste del av spørsmål 6 og 12, brukte vi en kvantitativ tilnærming. I disse to tilfellene åpnet vi imidlertid opp for personlige begrunnelser, og inkluderte dermed kvalitative data i spørreskjemaet.

---

²⁷ Navn på folkehøgskole ble oppgitt av praktiske hensyn i datainnsamlingen, men er ikke brukt i analyse og refleksjon.

²⁸ Se vedlagte spørreskjema. For en nærmere redegjørelse for spørsmålene, se eget punkt nedenfor.

²⁹ Siden vi her i spørsmål 1 bad respondentene om å rangerte alle de fire alternativene, ligger det en metodisk svakhet i at vi ikke kan vite om de faktisk hadde brukt tid på alle de fire kategoriene de siste to månedene. Dermed måtte vi være påpasselige i forhold til hvilke konklusjoner som kunne trekkes her.

³⁰ Selv om «reality» også er sterkt regissert og har en viss historieformidling, er det den enkelte deltaker som er i fokus. Personene skal opptre som seg selv, de er ikke skuespillere, og har ikke kontroll over regi eller klipping. Selv om de skal være seg selv, er miljøet konstruert, og plottet ofte bygget opp rundt en konkurranse slik at personene strekker grenser. Det kan være i positiv forstand, ved at de kjemper mot seg selv og oppnår mer enn de trodde de hadde kapasitet til – men det er også ofte i negativ forstand, der stress og en presset situasjon får dem til å forlate sine egne (og innimellom samfunnets) etiske grenser. Dermed skiller dette formatet seg fra regulære TV-serier som har manusforfattere, produsenter og regissører som ønsker å formidle en bestemt historie og med en viss utvikling i karakterene.

Kvalitativ tilnærming: fokusgrupper og tekstanalyse

Den kvalitative undersøkelsen er dels deskriptiv og dels normativ. Den deskriptive delen har et tverrfaglig perspektiv, basert på tekstanalyse med utgangspunkt i livssynsteori. Når det gjelder den normative tilnærmingen, er den basert på en apologetisk modell med identifisering av tilknytningspunkt og spenningspunkt i forhold til kristen tro. Vi vil i det følgende fokusere kort på de to aspektene ved den kvalitative tilnærmingen.

Fokusgrupper var her mest relevant, med utgangspunkt i at det er «to kjerneelementer som inngår i en fokusgruppe: Det første er en moderator som bringer frem tema gjennom forberedte spørsmål. Det andre er at fokusgrupper har som mål å bringe frem deltakernes følelser, holdninger og oppfatninger om et spesielt tema.» (Bjørklund 2005, s. 42)

Som moderatorer innledet vi til samtale etter introduksjon og visning av analyseeksempel. Samtalen foregikk dels i grupper og dels i plenum. Gruppene leverte inn skriftlig, anonym respons på aktuelle spørsmål som ble drøftet, men delte også sine refleksjoner i plenum før oppsummerende felles samtale.

Analyseeksemplet som dannet bakgrunn for samtalen, er presentert nedenfor. I det følgende gjør vi imidlertid kort rede for den metodiske tilnærmingen som spørsmålene var forankret i; innholdsanalyse forankret i tekstteori. Ofte blir tilnærmingen omtalt som et verktøy til hjelp for å identifisere spor av livssyn i medietekster.³¹ Verktøyet består imidlertid av tre faser, der første fase har vekt på det emosjonelle og det estetiske nivået. Etter denne forberedende fasen følger analysefasen, med vekt på de etiske og livssynsmessige nivåene. I oppfølgingsfasen skjer det da en vurdering med utgangspunkt i et gitt livssynsperspektiv. Når kristen tro er utgangspunkt for vurderingen, kalles ofte dette normative nivået for det teologiske nivået.

I analysefasen er det nyttig å se de fire momentene som utgjør innholdet i ethvert livssyn,³² som en pyramide. Øverst finner en da verdiene, mens trosaspektet utgjør basisen. *Verdiene* er lettest å identifisere, samtidig som de ofte avslører et visst syn på *mennesket* og *virkeligheten*, og dypest sett sier noe om hvor en fester tilliten og forankrer meningen i livet, altså; det som har med *tro* å gjøre.

Slik sett kan hvert enkelt nivå sies å være knyttet til det underliggende, uten at de fire innholdsmomentene dermed nødvendigvis opptrer i et hierarki. Det faktum at mange verdier kan høre hjemme i ulike livssynstradisjoner og -trender, enten de er religiøse eller sekulære, viser også viktigheten av å gå under verdinivået for å spørre hvor de er forankret. Dypest sett vises dette på det grunnleggende trosnivået, altså der en forankrer tilliten og behovet for mening.

Med dette analyseverktøyet som basis, går en til ulike medietekster med ulike spørsmål som innfallsvinkel. Felles utgangspunkt er imidlertid den observérbare livspraksisen i den aktuelle fortellingen. Ved å fokusere på handling og dialog – ‘det som blir sagt og gjort’, kan en identifisere svar på spørsmålene en har valgt å stille.

Rent pedagogisk er det her nyttig å bruke bildet av et isfjell. Det vi legger merke til, er handling og dialog, altså den delen som er over havflaten. Med utgangspunkt i det vi observerer, finner vi pekere til hva som synes å være viktig og vesentlig, rett og galt, godt og vondt. Ulike verdier kan ofte føres tilbake til grunnleggende forskjeller i synet på menneskets verdi og særpreg, livets mål og mening o.l., som på sin side er nært knyttet til en underliggende virkelighetsforståelse. Gis det pekere til noe utenfor oss selv? Noe åndelig? Eller er inntrykket at kun det man kan «ta og føle på» finnes? Og hvor bør tilliten forankres? Hvor kan en finne mening? I egen fornuft? I vitenskapen? I noe åndelig? Hos

³¹ Se M. S. Dahle 2010, s. 68-99 og M. S. Dahle 2019.

³² Verdier, menneskesyn, virkelighetsforståelse og tro – forstått som tillit og forankring av mening.

Bibelens Gud? Med livssynselementet tro er vi altså på selve grunnplanet i livssynsbegrepet, og nederst i bildet av et isfjell.

Med de aktuelle funnene som bakteppe, kan en så i oppfølgingsfasen reflektere rundt funnene, men også vurdere dem med utgangspunkt i kristen tro når arenaen åpner for det.

Dette normative nivået i analyseverktøyet bygger på en apologetisk tilnærming kalt 'dobbel lytting', slik den er utmyntet av L. Dahle (2010, s. 24 – 43). Som nevnt ovenfor, er en her opptatt av å identifisere tilknytningspunkt så vel som spenningspunkt i forhold til kristen tro. Hva kan bekreftes, og hvorfor? Hva bør utfordres, og hvorfor?

Tekstanalyse med utgangspunkt i livssynsteori danner altså det faglige grunnlaget for møtet med TV-seriene, samtidig som det apologetiske aspektet er avgjørende for den konkrete anvendelsen i formidlings- og samtalesituasjonen.

Case

Vi vil i det følgende gjøre kort rede for de fire folkehøgskolene som utgjør arena for vår datainnsamling, samt for TV-serien vi brukte som analyseeksempel og utgangspunkt for den kvalitative undersøkelsen ved de respektive folkehøgskolene.

Kristiansand, Sagavoll, Solborg og Ålesund folkehøgskoler som arena

Ved utvelgelsen av de fire kristne folkehøgskolene, var det vesentlig å ivareta en spennvidde både med hensyn til den enkelte skoles unike profil og linjetilbud, samt til eierstruktur og geografisk beliggenhet. Som vi nevnte innledningsvis, ble valget av Kristiansand, Sagavoll, Solborg og Ålesund tatt i samråd med NKFs ledelse, som også bistod med følgebrev til rektorene ved henvendelsen om å være disponible for undersøkelsene.

Alle de fire skolene i vår case har tilbud fra 18 år. Når det gjelder antall elever de har plass til, befinner de seg i samme sjikt som mange folkehøgskoler, fra cirka 125 til 160 elever. Som vi så i avsnittet om de kristne folkehøgskolene ovenfor, er den store bredden i linjetilbud et interessant trekk ved utviklingen i dette skoleslaget. De fire skolene i vårt utvalg er ikke noe unntak, med sine 9 – 13 linjer.

Når vi nå gir en kortfattet presentasjon av de fire skolene, bygger vi både på *Folkehøgskolekatalogen 2017-2018*, og på gjeldende nettsider og aktuelle brosjyrer.

Kristiansand Folkehøgskole profileres som «**En skole for fremtiden**». Den ligger på Dvergsnestangen like utenfor Kristiansand by, og har plass til totalt 125 elever. Denne folkehøgskolen er den yngste i vårt materiale, og hadde sitt første elevkull skoleåret 2015-2016. Skolen eies av en ideell stiftelse, med Rolf Solås og Jan Gossner som sentrale personer.

Skolen tilbyr 9 linjer: Vann- og fjellsport, Global aktivist, Klatring, seil og backpacking, Crosstrening, beachvolley og klatring, Klatring, dykk og surf, Helse, psykologi og velvære, Dyr og natur, Musikk og låtskriving og Ledertrening (for 2.årselever). Videre kan elevene velge mellom en rekke valgfag tre ganger i løpet av året, siden undervisningen skjer i bolker. Skolen er tilrettelagt for elever som har ansvar for barn.

I sin profilering ønsker Kristiansand Folkehøgskole alle velkommen uavhengig av tro og bakgrunn. Videre kommer det fram et ønske om at det kristne verdigrunnlaget skal være tydelig i linjer og fellesfag, og i møter mellom elever og ansatte.

Sagavoll Folkehøgskole har «**Tid for liv**» som sin parole. Skolen ligger i Gvarv i Telemark, og er Norges eldste folkehøgskole med historie helt tilbake til 1893. Sagavoll har plass til totalt 135 elever, og er en selveiende stiftelse med representanter fra Sagavoll elevlag, KRIK, KFUK/KFUM og Normisjon i skolestyre og stiftelsesstyre.

Skolen er tydelig på sitt kristne verdisyn, blant annet gjennom valgfaget *Kristendom og trosliv*, og gjennom å løfte frem i sitt reklamemateriell at de har Jesus som forbilde. Det tilbys følgende 9 linjer: Dans Styrke Livsstil, Friluftsliv Villmark, Friluftsliv Extreme, DIY, KRIK, KRIK Volleyball & Ski, Musikk Band Vokal, Safari og Global Cuba.

Sagavoll ønsker å skape et trygt og inspirerende miljø som preges av skolens kristne verdisyn.

Solborg Folkehøgskole omtaler seg selv som «**En bedre måte å lære på**». Solborg ligger sentralt i Stavanger og har vært i drift siden 1913. Skolen er eid av Normisjon, og uttaler at de vil være tydelige på sin kristne profil samtidig som de ønsker alle elever velkommen. Med plass til totalt 162 elever er Solborg den største av de fire skolene i undersøkelsen.

Skolen tilbyr 13 linjer: StreamTeam, Bilde, Form og Kunst, Ball & Reise, Filmproduksjon, Global Village, Scene, Klær, Mote og Design, Multisport, Life Changing Fitness, Fotojournalistikk, Adventure Action Sport og Storytellers.

Solborg ønsker å være preget av godhet, respekt og likeverd, med Jesu kjærlighet som forbilde.

Ålesund Folkehøgskole har «**En reise for livet**» som parole. Skolen ligger litt utenfor Ålesund by, og foretok juridisk navneendring fra Borgund til Ålesund folkehøgskole i 2018. Røttene går tilbake til etableringen av Møre ungdomsskole i 1914, som ble folkehøgskole i 1971. ImF Sunnmøre står som eier av folkehøgskolen som har plass til totalt 125³³ elever, og som ofte omtales som «Reiseskolen». Alle linjene er såkalte reiselivslinjer, og som det fremgår av parolen, viser også «Reisen» til et år med personlig utvikling.

De 11 linjene er Afrika Mangfold, Australia Multisport, Australia Backpack, Canada Adventure Sports, Dykking Faglinje, Europa Explore, New Zealand Friluft, Reise Bo og fritid, Spania & Portugal Multisport, Sør-Amerika Xplore, UK Arts og USA Travelstudy. I tillegg er det lagt opp til å kunne velge mellom 50 valgfag, der man får mulighet til å utvikle et talent eller en interesse.

---

³³ Med totalt menes undervisningsplasser i 2019. Skolen har imidlertid færre internatplasser.

https://www.wis.no/wwfile/176501/internatkap_2019.pdf?fbclid=IwAR0wDljG4J2TR6ma9jLBuhtLYWwxRK-0LlaVPjsZ0QfBlzkPXgNSxen1D8I. Hentet 15.11.2019.

Ålesund Folkehøgskole presenterer seg som en kristen skole, basert på tro og toleranse, og der hver elev møtes med omsorg og respekt.

Modern Family som analyseeksempel

På bakgrunn av funnene i den kvantitative undersøkelsen, ble en episode fra serien *Modern Family* valgt som analyseeksempel. Flere hadde blitt godt kjent med TV-serien gjennom mange år, samtidig som den fortsatt var aktuell og under produksjon.

*Modern Family*³⁴ er en amerikansk komiserie skrevet av Christopher Lloyd og Stephen Levitan. Serien, som ble lansert i 2009 og promotert med *One big (straight, gay, multi-cultural, traditional) happy family*, tangerer flere sjangrer, men betegnes oftest som en sitcom (situasjonskomedie). I motsetning til større dramaserier, er både karakterer og omgivelser begrenset i en sitcom. Ken Sanes beskriver det slik: «Situation comedy is [...] about nothing or, at least, about the way a lot of very small things make up the stuff of life.»³⁵

Det er ofte få forandringer fra en episode til den neste i en sitcom, der både innspillingsarenaene og hovedkarakterene er de samme. Sjangeren kjennetegnes videre ved at karakterene vanligvis har både tydelige og sterke følelser, og dermed har problemer med å skjule hva de går gjennom. Ofte strever de med gjenkjennelige utfordringer som smålighet, misunnelse, barnslighet og impulsivitet med manglende evne til å tenke konsekvens, og de er på samme tid sosiale og narsissistiske.

Til tross for at karakterene i sitcoms ofte er karikerte til det absurde, gjør denne gjenkjennelsen at publikum ofte sympatiserer med dem. Vi er også begrenset av våre svakheter og lengter etter å ha fungerende relasjoner. Når vi ler av dem, kan vi lettere le av oss selv og vår egen tilkortkommenhet. Samtidig lengter også vi etter å leve det gode, lykkelige liv, slik vi merker denne lengselen under overflaten i sitcom-karakterenes strev.

Modern Family har vunnet en rekke priser, inkludert 22 Emmy og en Golden Globe. Når siste episode vil bli vist i april 2020, har den store fanskaren kunnet følge Jay Pritchetts storfamilie i over 10 år.

Jay (Ed O'Neill) har to voksne barn, Claire Dunphy (Julie Bowen) og Mitchell Pritchett (Jesse Tyler Ferguson), fra et tidligere ekteskap. Han er nå gift med Gloria, en kvinne fra Colombia med et fyrrig temperament. Gloria har tenårings sønnen Manny (Rico Rodriguez) fra et tidligere forhold, og er langt yngre enn Jay. Sammen har Jay og Gloria sønnen Joe (Jeremy Maguire).

Claire jobber i bedriften Jay har bygget opp, og er gift med eiendomsmegleren Phil (Ty Burrell). Hun er svært opptatt av å mestre og å bli likt, mens han bare vil være kul og ungdommelig. Sammen har de tre barn. Mitchell har utdannet seg til advokat og har giftet seg med Cameron Tucker (Eric Stonestreet). Sammen har de adoptert datteren Lily Tucker-Pritchett (Aubrey Anderson-Emmons). Mitchell vil nødig skille seg ut, og strever lenge med at han er langt fra det Jay ønsket seg i en sønn: forsiktig, følsom, konfliktsky og homofil.

Vi møter altså tre ulike familiekonstellasjoner i denne serien; kjernefamilien, stefamilien og familien med homofile foreldre. I tillegg til tema som følger av å være en slik «moderne» storfamilie, tar

---

³⁴ Se Bø 2014 for en omfattende presentasjon og analyse av serien. Videre henvises det til

<https://abc.com/shows/modern-family>, <https://modern-family.tv/> og https://en.wikipedia.org/wiki/Modern_Family Hentet 15.11.2019.

³⁵ <https://transparencynow.com/sitcom.htm> Hentet 15.11.2019.

serien opp ulike aspekt ved det å være en forelder, hvordan teknologien endrer vår måte å være sammen på og hvordan vi formes av vår bakgrunn.

Modern Family bruker aktivt det filmatiske grepet "breaking the fourth wall". Dette innebærer at en skuespiller forlater sin rolle for et kort øyeblikk for å vende seg direkte til seerne. I denne serien snakker karakterene til oss i en slags fortrolig tone, som om de betror oss en hemmelighet.³⁶

Den aktuelle episoden vi så sammen med elevene, er hentet fra sesong 8.³⁷ Hovedårsaken til at episode 22 i denne sesongen ble valgt, er at det var den sist produserte episoden som var tilgjengelig via streaming eller DVD da undersøkelsen skulle gjennomføres. Dermed gikk vi inn i historien om Jay Pritchett og storfamilien på et tidspunkt nær vår egen tid. Dette er relevant nettopp med tanke på at serien har fokusert på hvordan samfunnet har endret seg både teknologisk og strukturelt i forhold til samliv og familie.

Hele sesong 8 bygges rundt et par hovedtema. Barna blir større og stadig mer uavhengige, og alle må finne seg til rette i nye roller. I tillegg handler den om at de ulike karakterene blir oppmerksomme på hvordan de forholder seg til minoriteter. I denne 22. og siste episoden i sesongen, dreier handlingen seg først og fremst rundt Luke og Mannys «Graduation day». De to jevngamle guttene er nå ferdige med High School. Mannys biologiske far Javier Delgado (Benjamin Bratt), som han har lite kontakt med, plukker ham opp for å ha en ordentlig far-sønn kveld. Javiers idé om en slik feiring er å ta sønnen med på en strippeklubb og å skjenke ham alkohol. Dette demonstrerer bare avstanden mellom de to, og Manny er slett ikke komfortabel hverken med situasjonen eller med å forholde seg til sin mor i etterkant. Men samtidig åpner handlingen for en fin scene der Jay får være den voksenpersonen som Manny behøver. Gloria er rasende på Javier, og selv om han ser sine feil, strever han med å be om unnskyldning.

Phil og Claire strever begge med å forholde seg til at deres yngste sønn Luke (Nolan Gould) har blitt så stor. Siden Phil har en tendens til å bli svært emosjonell i store anledninger, legger hans døtre Alex og Haley en plan om å få ham til å gråte ut alle sine tårer før avslutningsseremonien. Claire på sin side glemmer sine oppgaver og drømmer seg tilbake til tiden da barna var små.

I familien Tucker-Prichett finner Mitch og Cam ut at det de har bekymret seg for datteren Lily helt uten grunn. Det de har oppfattet som sære trekk, handler faktisk om at Lily er svært veslevoksen og fremmelig for sin alder.

Spørreundersøkelsen – gjennomføring, materiale og analyse

På bakgrunn av teori, metode og case ovenfor, gjør vi i det følgende kort rede for gjennomføringen av spørreundersøkelsen. Deretter rettes fokus mot selve innholdet med presentasjon og analyse av materialet, før en oppsummering av hovedfunnene.

---

³⁶ Dermed fremstår *Modern Family* som en blanding av komedie og «mockumentary», en fiktiv handling som blir presentert som en dokumentar. Dette kan både føre til at avstanden mellom serien og vårt liv oppleves mindre ved at vi blir trukket inn i handlingen, eller at avstanden oppleves større fordi handlingen fremstår mer som skuespill og fantasi.

³⁷ Sesong 8, episode 22, "The Graduates". Regissert av Stephen Levitan, skrevet av Jon Pollack, Jeffery Richman og Chuck Tatham. Første gang sendt 17.05.2017.

Gjennomføring

Som det framgår ovenfor, er reisevirksomhet sentralt på alle de fire folkehøgskolene. Hver av dem fremhever at de har fellesreiser og linjereiser både i innland og utland, og at skoleåret er organisert i ulike bolker.

Dette innebar en praktisk utfordring for vårt prosjekt, særlig med tanke på å finne egnet tidspunkt for gjennomføring av den kvantitative undersøkelsen. Målsetningen var å inkludere hele elevmassen på de fire folkehøgskolene, og å gjennomføre spørreundersøkelsen på tilnærmet likt tidspunkt på alle skolene. Vi ønsket også å vente til cirka to måneder etter skolestart med tanke på at elevene da ville være inne i en visst rutine på folkehøgskolen. Samtidig ville det på det tidspunktet ikke ha gått altfor lang tid fra de hadde hatt en helt annerledes hverdag. Dermed kunne de lettere referere til mediebruken også slik den var før de begynte på folkehøgskolen.

Det viste seg at to påfølgende uker i oktober 2017 var mulige tidspunkt for gjennomføringen av spørreundersøkelsen. Uke 42 var aktuell på Kristiansand, Sagavoll og Solborg Fhs, mens uke 43 passet for kullet på Ålesund Fhs. En fordeling over to uker var uproblematisk rent metodisk for å sikre et godt sammenligningsgrunnlag.

Undersøkelsen var som sagt ovenfor, tiltenkt hele kullet på de respektive skolene. Ved en av skolene ble likevel ikke mulig, da en av linjene var på reise. Den totale responsgruppen va like fullt stor og anonymiteten like fullstendig. 396 spørreskjema ble returnert, noe som sikrer stor representativitet ut fra størrelsen på kullene.

Rektor Kjersti Versto Roheim stod for gjennomføringen på Sagavoll og lektor Jan Kristian Behrenz i Ålesund, mens vi selv hadde ansvaret på Solborg og i Kristiansand. Ut fra andelen utfylte spørreskjema, er det ingen grunn til å tenke at det innebar noen forskjell om det var en av skolens ansatte som stod for gjennomføringen eller det var en av oss. Vi kan heller ikke spore noen tendens i forhold til korte svar eller ubesvarte spørsmål. Rammen for gjennomføringen var da også del av ordinær undervisning på alle skolene, med raust tilmålt tid for at spørreundersøkelsen skulle kunne gjennomføres på forsvarlig måte.

Innholdsmomentene i den korte introduksjonen før spørreundersøkelsen ble delt ut, var de samme på alle de fire folkehøgskolene. Derimot vil det være et usikkerhetsmoment knyttet til hvordan elevene oppfattet introduksjonen. Aspekter knyttet til å være en kjent person i forhold til det å komme utenfra, kan naturligvis slå ut både positivt og negativt i forhold til elevenes engasjement i møte med spørsmålene. Som sagt ovenfor, kan vi imidlertid ikke identifisere noen forskjell i responsen fra respondentgruppene på dette området, og anser dermed ikke dette som noen metodisk svakhet. Responsen på alle de fire skolene viser ikke bare at elevgruppene leverte inn spørreskjemaet, men nesten alle svarte på alle spørsmålene. Svarprosenten er dermed svært høy.

Materiale og analyse

I det følgende gir vi en presentasjon og analyse av spørreundersøkelsen.

Spørsmål 1

Innledningsvis var vi opptatt av å kunne danne oss et inntrykk av hva folkehøgskoleelevene bruker mest tid på av kategoriene *musikk*, *musikkvideo*, *film* og *TV-serier*. Ikke overraskende scorer musikk høyest av de fire kategoriene. Det er her interessant at ifølge en nordisk undersøkelse fra det

aktuelle tidsrommet da vår undersøkelse ble gjennomført,³⁸ går det fram at det er Ola Nordmann som lytter mest til musikk både blant ungdom og voksne i de nordiske landene. Strømmetjenestene er i fokus, med YouTube og Spotify på topp.

Musikk er da også svært tilgjengelig, og kan av helt praktiske årsaker være den av de fire underholdningsaktivitetene som det brukes mest tid på. En klar nummer to er TV-seriene, noe som er helt i tråd med aktuell forskning. Ifølge *Barn og medier 2018* (Medietilsynet 2018), så 77 prosent av barn og unge tv-program eller film dagen i forveien. 36 prosent av de 18 år gamle jentene brukte to timer eller mer, mens prosenten var på 22 blant guttene.

Ut fra valgt metode, kartla vi ikke respondentenes anslåtte tidsbruk. I en folkehøgskolehverdag ville en slik kartlegging ha til dels liten relevans, da skolens opplegg varierer sterkt fra uke til uke med tanke på ulike slags undervisningsbolker og utstrakt reisevirksomhet. Det er imidlertid vesentlig å ta med dette aspektet i den videre tolkningen av svar, fordi noen respondenter for eksempel antyder at de bruker lite tid på skjerm, men likevel svarer på alle spørsmål. Dermed ligger det åpent for tolkning hva som anses som mye eller skjermtid.

Spørsmål 2

Hvilke artister var populære i tidsrommet medio august til medio oktober 2017, om vi skal dømme etter responsen fra folkehøgskoleelevene? Flere kommenterer at de hører på mange. Vi spurte imidlertid kun om *hvilken* artist de hadde lyttet mest på de siste to månedene, og her viser materialet en stor spredning med nesten 200 ulike artister/band. Likevel er det noen som merker seg ut, som Ed Sheeran og de norske artistene Karpe Diem, Astrid S og Cezinando. Alle disse markerte seg i 2017, enten med nyttinger eller konserter. Ed Sheeran slapp sangen *Shape of You*, tidens mest spilte sang på Spotify. Cezinando kom med *Håper du har plass*, som vant P3 Gull og fikk stor oppmerksomhet etter å ha blitt brukt i TV-serien *Skam*.

Svært mange av artistene/bandene som nevnes, er av nyere dato, og det er relativt liten spredning i musikksjanger. Denne responsen peker i retning av at det er lettest å nevne det som ligger lengst fremme i minnet eller som får stor oppmerksomhet i øyeblikket.

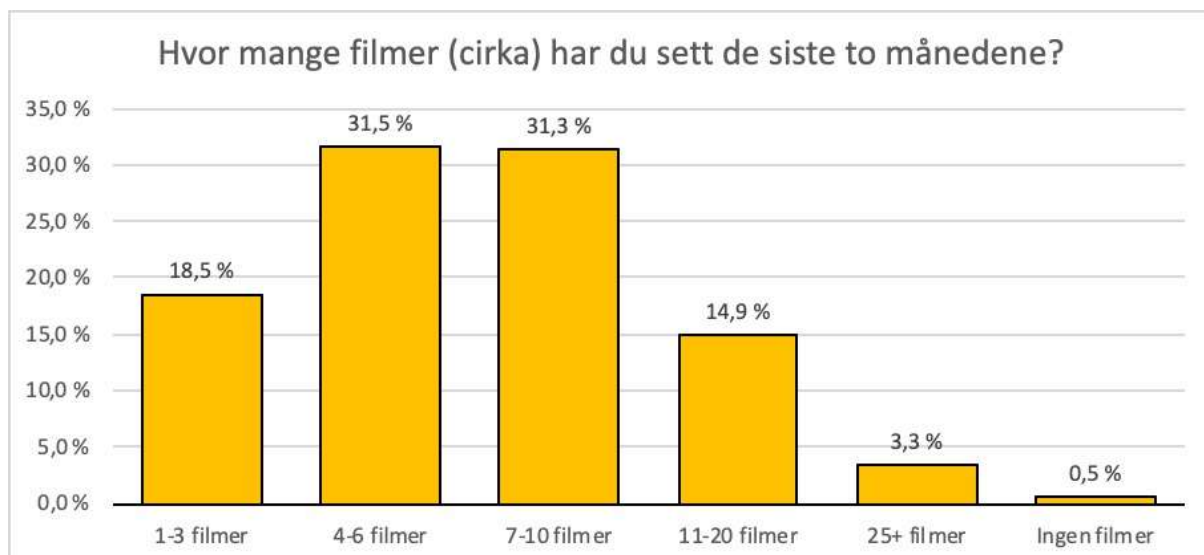
Dette spørsmålet peker seg ellers ut som vanskeligst å svare på. 32 respondenter har valgt å ikke fylle ut noe og 31 har svart med sekkebetegnelse som mye forskjellig/vet ikke/usikker. På bakgrunn av svarene på spørsmål 1, er imidlertid ikke dette noen indikasjon på at respondentene hører lite på musikk. Tvert imot synes det heller å si noe om at de setter sammen spillelister med stor spredning i sjanger og artister, og dermed finner det vanskelig å velge en artist.

Spørsmål 3

Før vi rettet fokus mot ulike aspekt ved TV-serier i resten av undersøkelsen, spurte vi for det tredje *hvor mange filmer* elevene hadde sett de siste to månedene. Som det fremgår av diagrammet nedenfor, fordeler det seg veldig likt på anslagsvis 4 – 6 og 7 – 10 filmer ut fra de 396 svarene:

---

³⁸ Se [The Polaris Nordic Digital Music Survey 2018](#). Hentet 29.11.2019. Vi gjør oppmerksom på at Medietilsynets undersøkelse *Barn og medier 2018* ikke har opplysninger om musikk, men vektlegger den store bruken av YouTube.

Film er et aktuelt medium, og på en av skolene ble det kommentert at elevene hadde sett syv filmer i regi av skolen. Svarene kan ellers tyde på at det er relativt vanlig for folkehøgskoleelevene å se film innimellom, men at det ikke er veldig mange storbrukere. Sammenlignet med spørsmål 1 og spørsmålene som spisses mot TV-serier, synes serier å bli foretrukket fremfor film.

Spørsmål 4

På samme måte som en ofte bruker strømmetjenester for å se film, er dette svært aktuelt i møte med serieformatet. Innledningsvis i vårt fokus på TV-serier spurte vi derfor *hvor respondentene fant TV-seriene*. Svarene viser en sterk overvekt av strømmetjenester på abonnement som Netflix, Viaplay og HBO, og flere påpeker at de har tilgang til mer enn én tjeneste.

Det er her sannsynlig at de tar med seg familieabonnementene til internatrommet. Samtidig er det tenkelig at de låner tilgang av hverandre, og at dette derfor åpner opp nye universer av serier som før har vært utilgjengelig. Lineær TV scorer ganske lavt. NRK står i en særstilling, fordi de ofte regnes som en hovedleverandør av lineær TV³⁹, men samtidig er svært mange produksjoner tilgjengelige via strømming. Vi valgte her å trekke NRK ut av lineær TV-kategorien, siden vi har fokus på TV-serier, og de ligger åpne for å strømmes.

Noen få nevner også BitTorrent-klienter,⁴⁰ men det ser ut til at gode strømmetjenester har demmet noe opp for denne løsningen. Enkelte nevner også YouTube, men det er svært få i forhold til hvor mange som sannsynligvis benytter YouTube jevnlig og med tanke på hvor stort det egenproduserte tilbudet er i ferd med å bli på denne kanalen.⁴¹ Dette kan tyde på at respondentene holder denne kanalen utenfor, muligens fordi vi ikke åpnet for dette alternativet i spørsmål 1.

Spørsmål 5

Da vi videre ba respondentene om å si *hvilken type fiksjonsserie* de foretrekker, ble det understreket i den muntlige gjennomgangen av spørsmålsrekken før elevene begynte å svare, at med «type» var

³⁹ Her kan nevnes store sportssendinger og kjente underholdningsprogram som ofte sees lineært.

⁴⁰ BitTorrent har vært en populær fildelingsteknologi for å kunne dele store filer til mange personer samtidig. «Selv om tiden har løpt fra BitTorrent for en del typer innhold som det nå er mer hensiktsmessig å se via streaming, så er det fremdeles en av de mest effektive og robuste teknologiene for overføring av skikkelige store filer.» <https://nrkbeta.no/2018/02/13/hva-skjedde-med-bittorrent/> Hentet 28.03.2020.

⁴¹ Svært mange serier er spesialprodusert for YouTube, noe denne oversikten fra [Wikipedia](#) illustrerer. Hentet 30.03.2020.

det ment «sjanger». Dette var viktig for å eliminere bort usikkerheten som kunne oppstå ved vårt valg av formulering.

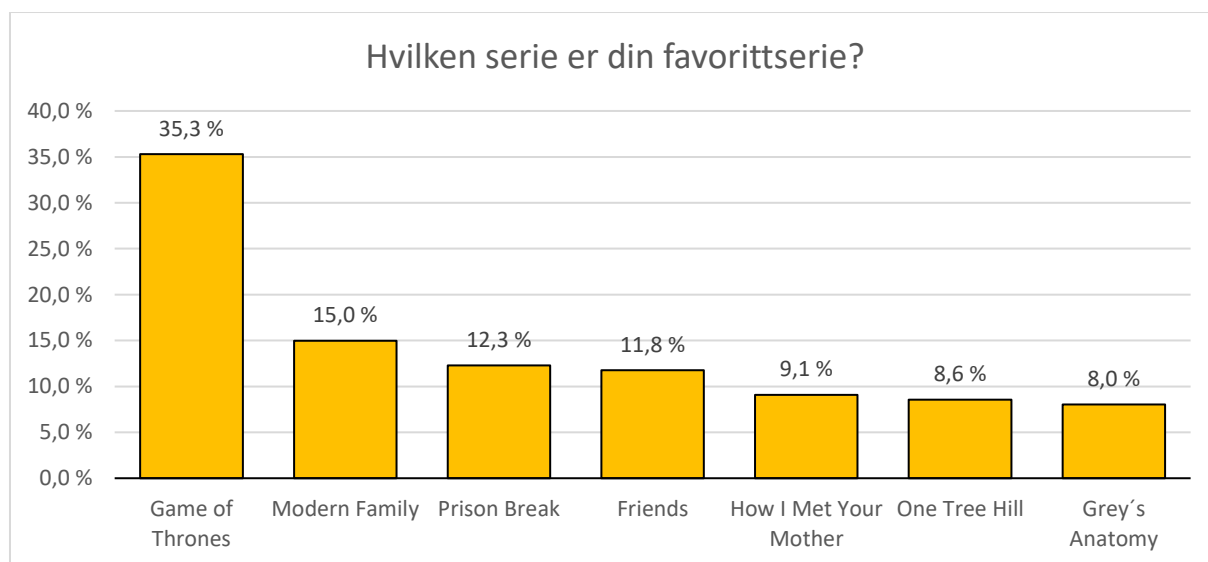
Vi var oss ellers bevisst at respondentene selv måtte definere hva de forstod med den enkelte sjanger. Dette kan sees på som en svakhet ved spørsmålet, samtidig som grensene mellom ulike sjangrer er flytende. I tillegg ville en tydelig definisjon muligens ha gitt utfordringer for respondenter som ikke har stor sjangerbevissthet.

Hovedinntrykket ut fra materialet er at sjangrene drama, action og krim dominerer, mens sitcom og komedie ikke kommer veldig høyt på listen. Dette korresponderer ikke med svarene som gis på hvilke serier de foretrekker. Her kan det være flere grunner til spriket. For det første, kan dette peke på manglende sjangerbevissthet. Men det kan også indikere at elevene tenker mer på underholdningsverdien enn på sjanger, og dermed ikke reflekterer over klassifiseringen. For noen kan det muligens være det stikk motsatte, at de er bevisst på ulike sjangrer ut fra hva som oppleves som mer kulturelt akseptert, og derfor ikke vil gi til kjenne at de ser mest på sitcom og komedie.

Spørsmål 6

Selv om elevene her ble spurt om *sin favoritt-serie*, valgte flere å gi tittel på mer enn én TV-serie. Dette anser vi ikke som metodisk problematisk. Svarene synes nemlig å avspeile at mange følger med på flere serier samtidig til enhver tid, og at ikke alle synes det er enkelt å kun velge ut en serie som favoritt.

I spørsmålet ble de også bedt om å begrunne valget sitt. I det omfattende datamaterialet som følger av at 116 unike serier ble nevnt i de totalt 465 svarene fordelt på 396 skjema, går begrunnelser knyttet til humor, gjenkjennelse, spenning og romantikk ofte igjen.⁴²

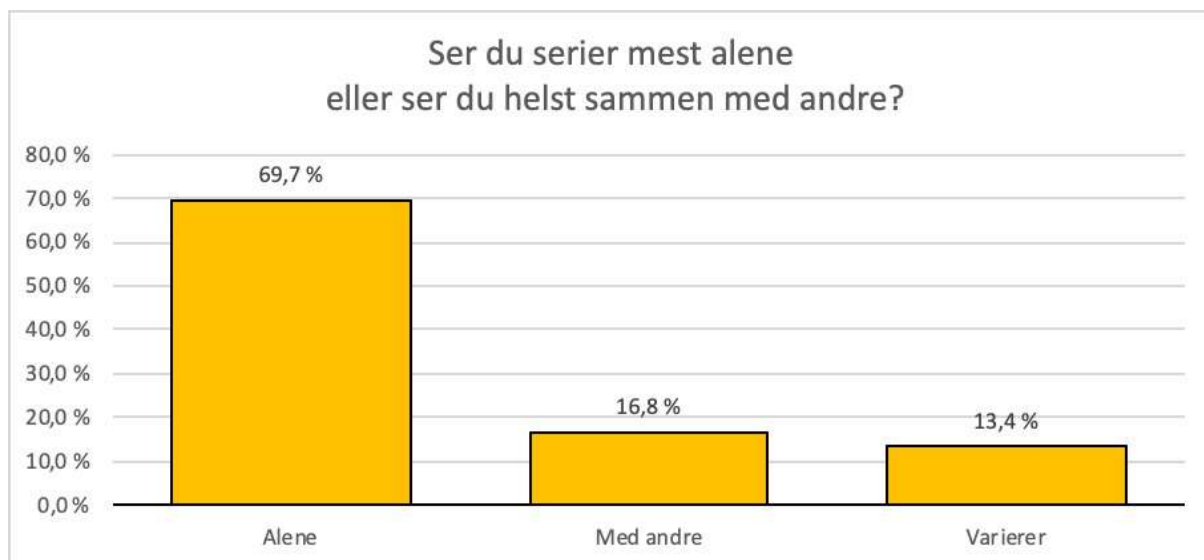
De fleste av disse mest populære seriene fordeles jevnt på de fire skolene, ut fra den enkelte skoles elevtall. Unntaket her er *Modern Family*, som har en større prosentvis tilhengerskare på en av skolene, og *Prison Break*, som skiller seg ut på en av de andre. Dette kan tilsa at man inspirerer eller påvirker hverandre internt på en skole. *Game of Thrones* er prosentmessig mest populær på alle skolene. Her kan det ha gjort et utslag at siste episode i sesong 7 ble sendt i august 2017, men

⁴² Det er ellers interessant å merke seg at hele 96 serier har færre enn fem respondenter, noe som illustrerer at landskapet også er fragmentarisk.

Game of Thrones ville nok scoret høyt uansett med tanke på at den hadde bygget seg opp over flere sesonger.

Spørsmål 7

På spørsmål om de ser serier mest alene eller sammen med andre, er det overveldende mange som svarer at de ser alene. Hele 265 av totalt 396, eller nesten 70 % av respondentene, prioriterer en kombinasjon av alenetid og tv-serier:

I materialet merker vi oss ellers at fem respondenter opplyser at de før så serier alene, mens de på folkehøgskolen ser sammen med andre. Den store majoriteten folkehøgskoleelever ser imidlertid seriene alene på rommet, slik diagrammet illustrerer.

Vi hadde ikke lagt inn spørsmål om når på døgnet de ser TV-serier, men med tanke på skolens tette program, er det ikke utenkelig at det skjer på kvelds-/nattestid eller i helgene.⁴³ Dette er verd å merke seg av flere grunner. For det første med tanke på folkehøgskolens egenart og formål slik det er beskrevet ovenfor, der sosialt samvær er en viktig del av identiteten. Spørsmålet er da om det er tomt i fellesarealene på tidspunkter der en tidligere samlet seg etter at undervisning og andre programposter var over, eller om skjermbruken foregår på tidspunkt der elevene likevel bør være på rommet. Uansett tidspunkt på døgnet, foregår da historieformidlingen primært i et lukket rom, med lite fokus på å reflektere over det man ser på. Dersom dette i tillegg skjer rett før en skal sove, slik flere gir uttrykk for, er det grunn for ytterligere refleksjon både i forhold til påvirkning, søvnkvalitet og antall timer søvn.

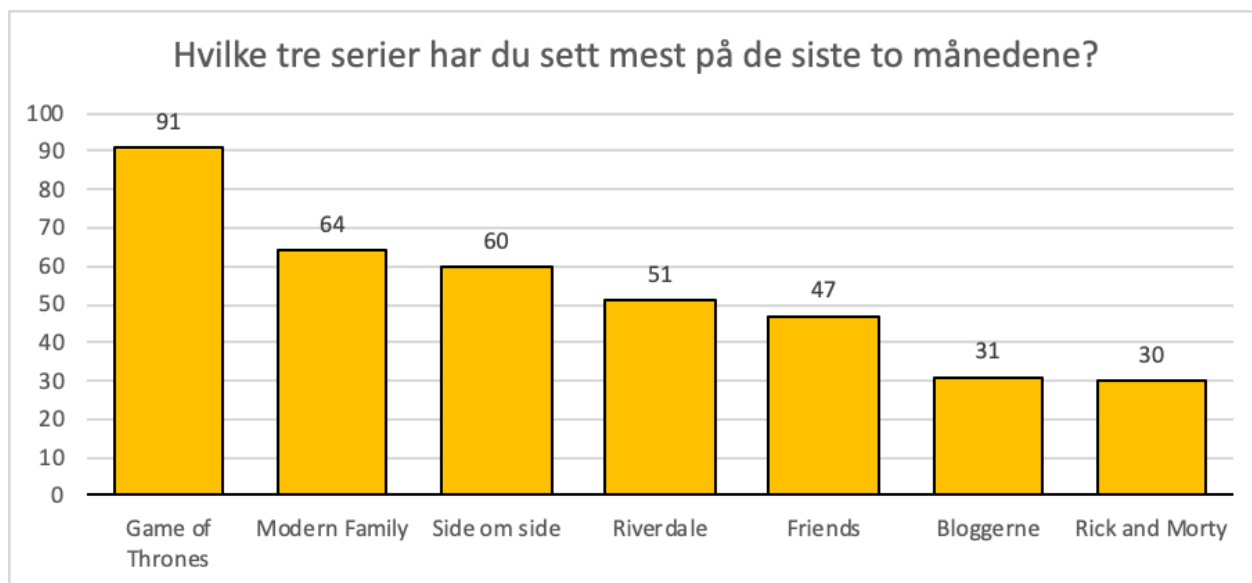
Spørsmål 8

Når det gjelder *hvilke serier elevene har sett mest på i løpet av de siste to månedene*, ble det oppgitt hele 227 ulike serier. Av disse er 199 serier nevnt av fem eller færre.

Her spiller nok sesongpremiere og sendetidspunkt inn. Kjennetegnet for alle som utgjør topplisten, er at de ikke er nykommere i TV-jungelen, men har flere sesonger. Dette kan ha flere forklaringer, som for eksempel at det er vanskeligere å huske på nyere serier med bare én sesong fordi de ikke har fått etablert seg, eller at det som er kjent, jevnt over oppleves viktigere.

Ikke overraskende på bakgrunn av spørsmålet om favorittserie ovenfor, troner *Game of Thrones* øverst på listen over de mest sette. *Modern Family* kommer også høyt opp på begge listene:

⁴³ I samtale på en av folkehøgskolene ble det kommentert at en ofte så på serier i sengen på kveldstid.

Grunnene til at det ikke er samsvar mellom de andre favorittseriene som kom høyt opp i spørsmål 3 og diagrammet ovenfor, kan være mange. Som tidligere nevnt, kan det ha sammenheng med sesongslipp. *Side om side* hadde tradisjonelt nye sesonger om høsten, så også dette året. Serien ble sendt fra august til oktober. For det andre, er flere av seriene på listen i spørsmål 6 gamle klassikere. Her i spørsmål 8 ser vi at flere nyere serier blir nevnt. Det kan tyde på at i spørsmål 6 har man tenkt ganske langt bakover og trukket frem dem som oppleves mest holdbare over tid. Samtidig er det fascinerende at *Friends*⁴⁴ kommer høyt opp på begge listene, flere år etter at siste episode ble sendt og med et innhold som kan oppleves utdatert i 2017. Dette kan ha sammenheng med hvor banebrytende denne serien var for en helt ny sjanger i sitcom-verdenen, samtidig som seriens humor synes å fenge også nye generasjoner seere.

Det er ellers interessant å sammenligne diagrammet ovenfor med *Barn og medier-undersøkelsen 2018*. Blant 17-18-åringene, som er den eldste aldersgruppen der, er *Game of Thrones* mest populær blant guttene, mens jentene foretrekker *Riverdale*. Sistnevnte er på femte plass blant guttene, mens jentene har *Game of Thrones* på tredje plass. Når en ser bort fra *Side om side* og *Bloggerne*, er alle seriene fra vårt materiale med blant de syv mest sette programmene blant 17-18-åringene i Medietilsynets undersøkelse.

Spørsmål 9

Svarene ovenfor er interessante i relasjon til dette spørsmålet, der vi spurte *hvilke tre serier de så mest på det siste halve året før folkehøgskoleåret begynte*.⁴⁵ Intensjonen var å avdekke om det å være i et annet miljø, kan synes å påvirke hvilke serier de prioriterer tid på. Her faller selvsagt eventuelle nye lanseringer de siste to månedene bort. Samtidig er hukommelse og tidshorisont vesentlige faktorer i vår tolkning av svarene.

På tross av stor spredning i valg av serier, viser funnene et ganske stort samsvar mellom serier elevene så mye på det siste halve året før folkehøgskolen, og serier som er prioritert de første to

⁴⁴ Se gjerne www.snakkotro.no/formidling-i-friends. (Hentet 28.03.2020.) Denne serien hadde blant annet som kjennemerke at den rendyrket vennegjengen som den «valgte familien». Når den egentlige familien ikke fungerer, stiller venner opp

⁴⁵ Også her var reality-serier utelatt. Sesong 9 i *Paradise Hotel* ble sendt våren 2017, med flere deltakere som ble svært profilerte. Det er grunn til å tro at flere hadde nevnt for eksempel denne serien dersom vi hadde inkludert denne sjangeren.

månedene av folkehøgskolelivet. Samtidig peker svarene tydelig i retning av at mange elever har brukt mye tid de siste to månedene på serier som er nye for dem, men som ikke er nylig lanserte.

Spørsmål 10

Vi var videre interesserte i å kartlegge spesifikt om respondentene hadde *begynt å se noen ny TV-serie etter at de begynte på folkehøgskolen*. Her svarte 195 bekreftende, mens 180 elever ikke hadde beveget seg inn i et nytt serieunivers etter å ha begynt på folkehøgskolen:

Vi spurte videre hvilke TV-serier de eventuelt hadde begynt å se på, og der viser funnene en spennvidde på hele 110 serier, med stort sett 1-3 svar på hver serie. Unntakene her er *Game of Thrones*, med 28 responser - der 20 er elever på samme folkehøgskole – og *Side om side*, som 15 elever har begynt å se på etter at skoleåret begynte.

Det er verdt å merke seg at de færreste av disse seriene var helt nye høsten 2017, men flere slapp nye sesonger i tiden opp mot undersøkelsen. Samtidig ser vi også at flere oppdager gamle serier som har vært tilgjengelige i flere år.

Slik funnene i spørsmålet ovenfor også indikerer, kan dette tyde på at man påvirker og inspirerer hverandre. Samtidig utvikles smak og preferanser også gjennom livet, noe som gjør at serier som fremstod uaktuelle før folkehøgskolen, nå oppleves langt mer relevante. Andre grunner til at over halvparten av elevene har begynt å se nye serier, kan være at man ved å bytte passord med hverandre har tilgang til flere strømmetjenester, og dermed får tilgang til andre serieunivers. Videre kan det ligge en forklaring i at elevene opplever frihet til å bruke mer tid på TV-serier innen rammen av folkehøgskolehverdagen, og nå prioriterer serier de lenge har ønsket å se.

Spørsmål 11

Serieformatet inviterer til å se alle episodene i alle sesongene, samtidig som mange nøyer seg med noen sesonger eller endog noen få episoder. Vårt spørsmål om respondentene hadde sett *alle sesongene av en eller flere tv-serier*, er svært åpent formulert. Svarene kan da heller ikke anses som mer enn å gi en pekepinn på hvilke serier de har sett fra begynnelse til slutt. Flere kommenterte "for mange til å ramse opp" eller bare "veldig mange", mens noen faktisk antyder over 90 serier. Av TV-

serier som går igjen, er det typisk ettermiddagsserier (sitcom/drama) som *One Tree Hill*, *Gossip Girl*, *Prison Break*, *Modern Family*, *How I Met Your Mother*, *Pretty Little Liars* osv.

Spørsmål 12

Hva er så grunnene til at respondentene liker en viss type serier bedre enn andre? Vårt nest siste spørsmål gikk nettopp på denne problemstillingen, og materialet avdekker interessante synspunkter. Svarene peker i to retninger: Noen foretrekker klart serier med handling og kontekst som er *fjernt fra egen virkelighet*, mens andre foretrekker serier som er mer realistiske og *ligner litt på eget liv*.

Begrunnelsene for svarene kan deles inn i to kategorier: En som handler om underholdningsverdi, spenningsnivå osv., og en som handler om virkelighetsflukt og fremtidsdrømmer/«tenk om»/kontrasten til eget liv. Det er flere som søker etter virkelighetsflukt og etter det som er urealistisk enn dem som foretrekker det realistiske og “det som kunne skjedd i virkeligheten”.

«Fjernt fra virkeligheten» begrunnes ofte med at det da er vanskeligere å gjette handlingen. Svarene går ellers i flere retninger, som at man vil bli overrasket, at man ikke kan assosiere seg selv med det uvirkelige og at det er mer spennende. Tre formuleringer som ofte går igjen, er behovet for å «drømme meg vekk» og «få en pause», og at slike serier «gir et annet perspektiv på livet, med langt flere muligheter enn dette livet gir». Livet er ikke begrenset, som her, men har endeløse muligheter. Samtidig peker flere av respondentene på at det uansett må være elementer man kan kjenne seg igjen i, enten i forhold til handling, tema eller setting.

Virkelighetsflukten begrunnes både med at eget liv oppleves kjipt og at eget liv er bra. Elevene trekker også ofte frem at man ser disse seriene for å bli inspirert. Det er interessant, for hva søker de inspirasjon til? Umiddelbart skulle en kanskje tro at dette svaret ville være vanligere under kategorien «ligner på eget liv», der en i utgangspunktet har et berøringspunkt for å kunne gjøre noe med inspirasjonen?

De som svarer «ligner på eget liv», gir langt sjeldnere en begrunnelse for svaret enn de som foretrekker «fjernt fra virkeligheten». Men de begrunnelsene som er gitt, går ofte i retning av at det blir nært og gjenkjennelig, og dermed også troverdig. Svar som går igjen, er at det overnaturlige ikke er interessant, at det som ligner er lærerikt og at det nære spiller mer på egne følelser.

En hel del svarer begge deler, og begrunner det med at en varierer valg av TV-serie etter behov. Noen sier også at i en og samme serie vil det både være elementer som er gjenkjennelige og nære – og som de da liker, samtidig som de fascineres av de elementene i serieuniverset som er preget av fantasi og det overnaturlige. Ellers trekkes det ofte frem at det ikke er så nøye, så lenge kvaliteten er bra, serien er underholdende og det er morsomt å se på. Dette kan peke på at selv om valgene ikke nødvendigvis tas bevisst, styres de av ens preferanser og kanskje også av noe mer grunnleggende, som dypereliggende lengsler.

Spørsmål 13

Til sist spurte vi om folkehøgskoleelevene, som er født på slutten av 1990-tallet, opplevde det som at de hadde «*vokst opp*» med en eller flere serier? Også her viser svarene et stort mangfold, og det er ikke overraskende at det er serier som har gått over svært lang tid eller som har fått stor internasjonal oppmerksomhet som scorer høyest. *Friends*, *One Tree Hill* og *Home and Away* er blant disse.

Hele 102 har svart “nei” eller har ikke svart. Dette kan selvsagt ha sammenheng med at spørsmålet er det siste i undersøkelsen. Samtidig kan responsen indikere at denne aldersgruppen ikke er vokst opp med en felles referanseramme på skjermen, kanskje som en av de første generasjonene etter at TV ble allemannseie.

Spørsmålet er om det hadde kommet flere svar dersom vi hadde gitt alternativer, som for eksempel kjente serier fra Barne-TV som det er høy sannsynlighet for at de fleste hadde husket. Det valgte vi å ikke gjøre, nettopp for å unngå å styre responsen. Her var vi ute etter spontane svar på hvilken serie man har knyttet seg særlig sterkt til opp gjennom årene. Svarene tyder imidlertid på at respondentene har tenkt i samme bane som i møte med de tidligere spørsmålene, og holdt seg til populære serier for ungdom/voksne. De fleste har dermed ikke reflektert over at dette spørsmålet kan gjelde lenger bakover i tid. Det nevnes enkelte serier for barn blant svarene, men det er bare to som peker seg ut med flere respondenter, *Pokemon* og *Hannah Montana*.

Det er ellers verd å merke seg at seriene som er nevnt i spørsmål 11, ikke reflekteres i stor grad her. I spørsmål 11 oppgis det langt flere serier som er sett i sin helhet, men disse regnes muligens ikke som "viktige" nok til å nevnes i denne sammenhengen. Dersom vi kan legge til grunn at de seriene som nevnes her i spørsmål 13 er historier som respondentene virkelig opplever som viktige i eget liv, så kan dette kan si noe om at man i det minste vurderer noen TV-serier som å være mer enn "bare underholdning".

Oppsummering

Den kvantitative undersøkelsen gir mange interessante funn. Først og fremst forteller responsen at elevgruppen forholder seg til svært mange mediefortellinger, og i stor grad tar med seg tidligere vaner inn i folkehøgskolen.

Sammenlignet med musikk, musikkvideo og film, rangeres TV-seriene som en klar nummer to, og den typiske folkehøgskoleelev følger med på flere serier samtidig. Som vi så, nevner respondentene hele 116 unike TV-serier. Dette illustrerer også den lette tilgjengeligheten via strømmetjenester og muligheten en har til å tilpasse det mangfoldige utvalget til individuelle behov. Elevene benytter seg utvilsomt av den store tilgangen på serier også i det «annerledes» folkehøgskolelivet, og over halvparten av respondentene har også begynt å se på nye serier etter at skoleåret begynte.

Dette møtet med mange ulike univers, historier og karakterer innebærer nødvendigvis at en investerer emosjonell kapasitet hvis en da ikke bare lar strømmen av historier flyte på overflaten. Begge deler er utfordrende på hvert sitt vis. Samtidig gir tidsbruken på ulike serieunivers og det faktum at nesten 70 prosent velger å se TV-serier alene, grunn for ettertanke sett i relasjon også til folkehøgskolens vekt på fellesskap og aktivitet. Det kan synes som at aspekter ved skolemiljøet, som vekten på sosial aktivitet og samhandling på dagtid og det at en ikke har lekser, inviterer til å bruke skjermen som arena for å roe ned og ha alenetid.

Selv om mange elever følger med på noen av de samme seriene, avdekker altså ikke undersøkelsen noen tegn på at de bruker skjermen som et sted der de er sosiale og deler en opplevelse. Som vi refererte til ovenfor, sier kun fem elever at de ser på serier sammen med andre. Det synes dermed som om TV-bruken bygger opp under individualismen. Mesteparten av mediefortellingene formidles i et slags ekkokammer, med mye input og lite output eller balansering. Dette forsterker også signalene om at bruken nesten utelukkende styres av egne opplevde behov og ønsker.

Som det framgår av datamaterialet, kan elevenes begrunnelser for valg av serier plasseres i to hovedgrupper. Noen foretrekker å se på serier der handling og kontekst er fjernt fra egen virkelighet, mens andre heller vil følge med på serier som er mer realistiske og har berøringspunkt med eget liv. Hvis vi kopleter dette til andre funn i spørreundersøkelsen, som forteller at mange av elevene har sett alle episodene i en rekke TV-serier, ja, noen antydte jo over 90 ulike serier, gir det grunn for refleksjon over medienes rolle som sosialiseringsagent.

Satt inn i rammen av den kristne folkehøgskolens oppdrag og visjon, peker funnene fra den kvantitative delen av undersøkelsen både på muligheter og utfordringer. Vi vil komme tilbake til

noen av disse i de avsluttende refleksjonene, men nevner allerede her noen aspekt relatert til møtet med elevene i samtale og felles formidling.

For det første, er det vesentlig å være bevisst på at en stor majoritet av elevene i sin alenetid møter et mangfold av serieunivers. Dermed har en i folkehøgskolen stor nytte av å kjenne til typiske verdier, holdninger og tankemønstre som formidles i slike populære mediefortellinger, for å kunne relatere til dem både i samtaler og i felles formidling.

I medvandringen med enkeltelever ligger det også mange muligheter i å samtale om serier som er særlig vesentlige for vedkommende elev, ikke minst i relasjon til hva det er som trigger i den aktuelle serien. Når det gjelder formidling i klassene og/eller i møte med hele kullet, kan en med frimodighet velge å se episoder av kjente, mainstream TV-serier som felles opplevelse og utgangspunkt for samtale. Dermed knytter en an til deres livsverden, samtidig som en modellerer et møte med mediefortellingen som eleven kan ta med seg inn i sin individuelle mediebruk. En skal imidlertid også være obs på at noen ganske få elever gir uttrykk for at de ser svært lite på TV-serier, noe som understreker viktigheten av å tenke gjennom hvilken ramme en setter for den felles opplevelsen.

Samtalene – gjennomføring, materiale og analyse

På bakgrunn av teori, metode og case ovenfor, gjør vi i det følgende kort rede for gjennomføringen av den kvalitative undersøkelsen. Deretter rettes fokus mot selve møtet med fokusgruppene, med presentasjon og analyse av materialet, før en oppsummering av hovedfunnene.

Gjennomføring

Når det gjelder den kvalitative delen, var det ønskelig å gjennomføre den i vårsemesteret, og slik la datamaterialet fra spørreundersøkelsen ligge til grunn for valg av analyseeksempel. Selv om vi i denne delen av undersøkelsen forholdt oss til fokusgrupper og dermed ikke var avhengige av at hele kullet var samlet på skolen, ble det utfordrende å finne tidspunkt som lå nær hverandre i tid på de fire skolene, med tilgjengelige fokusgrupper på hvert sted. Månedsskiftet april – mai viste seg imidlertid å være gjennomførbart, da en nærmet seg slutten av skoleåret og reisevirksomheten hadde stilnet.

Med unntak av Solborg Folkehøgskole, stod Margunn for gjennomføringen av den kvalitative delen av undersøkelsen. Anne Solfrid var på Solborg Fhs 02.mai 2018, mens Margunn var på Sagavoll Fhs 20. april 2018, på Ålesund Fhs 24. april 2018 og på Kristiansand Fhs 2. mai 2018.

Også her var altså tidsspennet forholdsvis lite, men den kvalitative delen måtte av praktiske årsaker gå over tre uker i motsetning til kun to uker for den kvantitative undersøkelsen. Det ligger imidlertid ikke noen metodiske utfordringer i dette, hverken knyttet til gjennomføringen eller til refleksjonen over samtalene.

På alle de fire skolene brukte vi samme introduksjon før visning av det valgte analyseeksempel; episode 22 i sesong 8 av serien *Modern Family*. Her var også visning blant annet av klipp fra andre episoder av serien integrert.⁴⁶ Malen for samtaleopplegget i etterkant var også lik for alle fokusgruppene.

Siden vi hadde lik introduksjon og brukte samme mal for opplegget, medførte det ikke metodiske utfordringer at vi var to som delte på gjennomføringen. Det var imidlertid andre elementer som medførte utfordringer. For det første, var intensjonen å ha tilnærmet lik gruppestørrelse på alle

---

⁴⁶ Introduksjonen er gjengitt nedenfor, som del av presentasjon av materialet. Se også vedlegg 2, med de ulike powerpoint-bildene som ble brukt i fokusgruppene.

skolene. Det viste seg å ikke være gjennomførbart av praktiske hensyn, knyttet til den mangfoldige årsrytmen med mange grupper og reiser.

I Kristiansand møtte Margunn en stor andel av kullet, mens fokusgruppene i Ålesund og på Sagavoll bestod av hele klasser, der førstnevnte var betraktelig større enn klassen på Sagavoll. Vi identifiserte imidlertid ingen utfordringer knyttet til gjennomføringen i noen av disse tre fokusgruppene. I deler av samtalen var elevene plassert i mindre grupper, og det opplevdes uproblematisk å dele refleksjonene i plenum etterpå. Så langt ute i skoleåret var de da også godt kjent med hverandre.

Når det gjelder Solborg, møtte Anne Solfrid de elevene som gikk på filmlinjen. Dermed hadde denne fokusgruppen en sterkere mediefaglig bakgrunn enn de andre. Siden antallet elever ikke var så stort, foregikk hele samtalen i plenum.

Møtet med tilnærmet hele kullet på Kristiansand Fhs fungerte like godt som opplegget i klassene på Sagavoll og i Ålesund. Samtalen i den mindre fokusgruppen på Solborg var på sin side utbytterik. Forskjellen ligger primært i forhold til antall respondenter på de respektive skolene, og gjelder dermed selve datagrunnlaget. Representativiteten er imidlertid godt ivaretatt.

Også den kvalitative undersøkelsen var helt anonym, noe som forenklet gjennomføringen med tanke på personvern. Respondentene ble ikke presentert for oss som moderatorer, og de refleksjonene som ble notert skriftlig i gruppene på tre av folkehøgskolene, ble levert anonymt og arkene ble destruert i etterkant. Dermed kunne refleksjonene heller ikke spores til den enkelte folkehøgskole.

Materiale og analyse

Når vi nå retter blikket mot selve møtet med fokusgruppene, er det viktig å presisere at vekten på de ulike komponentene i materialet naturlig nok ble noe forskjellig i de ulike gruppene, avhengig av rammer og dynamikk. Progresjonen var imidlertid den samme.

I forkant av visningen av den aktuelle episoden og påfølgende samtaler, satte vi denne kvalitative undersøkelsen i relasjon til den kvantitative, samtidig som vi la et faglig grunnlag for vårt felles møte med situasjonskomedien *Modern Family*.⁴⁷

Innledningsvis fokuserte vi på at ingen underholdningstekster er nøytrale. Her dannet et sitat fra den prisbelønte forfatteren Philip Pullman utgangspunktet, der han sier at «All stories teach, whether the storyteller intends them to or not. They teach the world we create. They teach the morality we live by. They teach it much more effectively than moral precepts and instructions.»⁴⁸

Sitatet gav en fin mulighet til å dele faglig fundert kunnskap med elevene i en forståelig form, samtidig som de selv fikk sette ord på hva Pullman kan ha hatt i tankene med det aktuelle utsagnet. Derfra var det også naturlig å danne en bro til den enkle illustrasjonen «tommel opp, tommel ned», og samtale om hva det innebærer å møte tekstene med en bevissthet om at budskapet ikke er nøytralt, og at det dermed vil være noe vi er enige i og noe vi er uenige i, på bakgrunn av egne holdninger, synspunkt og verdier. Denne enkle tilnæringsmåten åpnet opp for dype refleksjoner.

En slide med karakterene i *Modern Family* dannet så utgangspunkt for en kort samtale om denne serien, som altså var blant de mest sette ut fra funnene i den kvantitative spørreundersøkelsen. De

---

⁴⁷ Se fotnote 46.

⁴⁸ Sitatet er hentet fra Pullmans *Carnegie Speech* den 19. oktober 2013. Den prisbelønte Oxford-forfatteren er nå aktuell både med den andre boken i trilogien *The Book of Dust*, der han er tilbake i universet han skapte i den verdensberømte trilogien *Den mørke materien*, og med TV-serie (BBC1/HBO) basert på sistnevnte trilogi. Pullman er erklært ateist og ivrig debattant.

mest vanlige begrunnelsene elevene ga uttrykk for der, var at *Modern Family* er en enkel og morsom humorserie som er lett å slappe av til, med korte episoder og med nye problemstillinger hver gang.

Disse utsagnene ble utdypet i samtalen. Videre bygget vi naturlig på humordimensjonen. En norsk oversettelse av Ingmar Bergmans kjente sitat "Bildberättelsen träffar oss direkt i vår känsla utan mellanlandningar i intellektet"⁴⁹ dannet her utgangspunkt for refleksjon, etterfulgt av et klipp fra *Modern Family* der en skulle spørre seg hva som skapte latteren i oss i møte med klippet.

I den videre framstillingen refererte vi både til den såkalte «Havmetaforen», som illustrerer at under underholdningsnivået ligger det et budskap som dypest sett er forankret i et livssynsnivå. Med utgangspunkt i sitatet fra religionssosiolog Mia Lövhelm som vi refererte til i forordet, gikk vi til et klipp fra filmen *Alfie*, der de eksistensielle spørsmålene *Hvem er jeg? Hva er meningen med livet? Hva er rett og galt? Hva er et godt liv?* blir ytret. Dermed ble det illustrert hvor tydelig livssynsperspektivet kan komme fram i fortellingene, samtidig som vi fikk peke på at de store spørsmålene ofte blir stilt og besvart på mer indirekte måter. Uansett er ingenting nøytralt, og vi reflekterte litt rundt tankerekken som ligger bak dette, ut fra tekst- og livssynsteori: *Alt er tekst, Alle tekster er fortellinger, Alle fortellinger formidler verdier og Alle verdier er dypest sett forankret i livssyn.*

I samtalene om de to klippene hadde vi primært tatt utgangspunkt i det som foregikk, altså i handling og dialog. Slik hadde vi indirekte introdusert analyseverktøyet for livssynsanalyse, der utgangspunktet nettopp er «Den observerbare livsførselen». Vi brukte her et isfjell som illustrasjon, der livssynets innholdsmomenter⁵⁰ befinner seg under havflaten. På den måten blir det illustrert at det er via «det som blir sagt og gjort» at vi kan identifisere innholdsmomentene og finne spor av livssyn. For å synliggjøre at livssynsanalyse er en del av det helhetlige møtet med filmmediet, vektla vi de fem aspektene emosjonelt, estetisk, etisk, livssynsmessig og vurderende, med understreking av at sistnevnte skjer med utgangspunkt i eget ståsted i vårt personlige møte med medietekstene.

Med dette som bakgrunn, og med utgangspunkt i at den kvantitative undersøkelsen viste at de aller fleste ser tv-serier alene, ble det interessante refleksjoner fra elevene om hvor lett det var å bli værende i følelsene på godt og vondt, og ikke reflektere særlig over hva som ble formidlet. Flere nevnte også at de oftest brukte skjermen som en avslappingsmanøver rett før leggetid, noe som lett medførte kortere netter og tidvis urolig søvn.

Før vi så den aktuelle episoden av *Modern Family*, introduserte vi kort samtaleopplegget som ventet etter at visningen var over. Som det fremgår nedenfor, var spørsmålene samlet i seks ulike bolker. De var gruppert i tråd med aktuelle deler av analyseverktøyet, og naturlig spisset mot tematikken i den aktuelle episoden.

Samtale 1

- *Hvilken følelsesmessig stemning satt du igjen med?*

Elevene satte her ord på et vidt spekter av følelser. De kjente på glede, lykke og «feel good-stemming», de følte seg tilfredse og avslappet, ble rørt og tidvis også litt triste.

Gjennomgående ga elevene uttrykk for at det ikke var så vanskelig å sette ord på følelsene, selv om dette var en ukjent øvelse. Derimot var det krevende, men desto mer nyttig, å forklare hva som

⁴⁹ Fra artikkelen «Varje film är min sista» i *Filmnyheter*, Årg. 14, Nr. 9-10, 19. mai 1959, s. 1-8.

⁵⁰ Verdier, menneskesyn, virkelighetsoppfatning og tro – forstått som tillit og forankring av mening. Se ellers «isfjellet» ovenfor.

skapte den aktuelle følelsen. I denne prosessen ble det også tydelig at selv om mange av elevene hadde mye kunnskap om det filmtekniske, var de lite vant til å kople disse virkemidlene til den følelsesmessige opplevelsen og til budskapsformidlingen generelt. Ikke minst gav de klart uttrykk for at de ikke var vant til å kople det de hadde lært om filmanalyse i videregående, til møtet med underholdningsmediene i egen fritid. Da de nå gjorde nettopp det, var det for mange en a-ha-opplevelse at det virket berikende, ikke ødeleggende, for underholdningsverdien og avslappingen.

Refleksjonsnivået var naturlig nok varierende, men elevene var engasjerte og knyttet gradvis flere tanker til hva som skapte de ulike følelsene i dem. Når det gjelder relasjonen til eget liv, var det interessant å merke seg at flere elever dels pekte på at egne problemer ble bagateller i forhold til de som kom fram på skjermen, og dels på at samholdet i familien og budskapet deres om at «det ordner seg til slutt», var inspirerende. Kombinasjonen av å kunne kjenne seg igjen i eget liv samtidig som en lever seg inn i et annet univers, ble vektlagt som svært positivt av flere.

- *Hvilke grep er gjort for å få seerne til å bli «hektet» på serien?*

Samtalen illustrerte tydelig at mange av elevene har en god tekstforståelse. De la merke til en rekke filmatiske elementer uten å ha særlig mye erfaring med å knytte dem sammen. I løpet av samtalen så de plutselig sammenhengen, og utdypet stadig mer av hva de identifiserte av filmatiske grep fra serieskapernes side.

Mange av refleksjonene var knyttet til persongalleriet og sammensetningen av familiene, som gjør det lett å kjenne seg igjen på en eller annen måte. Valget av sitcom som sjanger, den bevisste bruken av humor, ironi og stereotypi, så vel som en ukomplisert fortelling som ikke krever mye konsentrasjon, trekkes fram av mange.

På en litt dypere nivå finner vi utsagn som “Man blir hekta fordi man føler seg godtatt” og “Man blir hekta fordi dialogene bekrefter det som kamera forteller”. Dette er interessante refleksjoner fra folkehøgskoleelever, der de både går tett på egne personlige behov, og samtidig har et godt blikk for det filmatiske.

- *Hva syns du om humoren?*

I forhold til sjangeren, er selvsagt det humoristiske aspektet avgjørende i *Modern Family*. Spørsmålet er imidlertid i hvor sterk grad elevene kan sette ord på hvordan de opplever humoren. Her var det interessant å møte utsagn som “Veldig blanding mellom subtil og åpen humor” og “Variert humor: mørk, overflatisk, enkel, fysisk, direkte, indirekte”, samtidig som de mer dagligdags uttrykksmåtene dominerte.

Mange pekte på at humoren er enkel, at den knyttes til hverdagssituasjoner som er gjenkjennelige selv om de settes på spissen, og at den griper fatt i fordommer på en uskyldig måte. Til dette siste, utdypet en av elevene at humoren dermed bidrar til “opplysning”, ved at tradisjonelle holdninger til homofile og til blandingsekteskap utfordres. Det er ellers interessant å merke seg refleksjonen over at selv om en som seer dras inn i handlingen og latteren sitter løst, så har en ikke opplevelsen av å le av seg selv, “fordi situasjonen er så outrert”.

- *Hvilken forskjell hadde det gjort om det var latterspor?*

Responsen var unison i forhold til at latterspor hadde vært negativt. Begrunnelsen elevene gav, var mest knyttet til det unaturlige, kunstige, påtvungne og iscenesatte ved bruk av latterspor. Noen vinklet imidlertid begrunnelsen fra perspektivet om glede og ekthet, og sa at bruk av latterspor lett

kunne ført til at "vi kanskje ikke hadde møtt den ekte gleden". En av elevene trakk også linjen mellom bruken av "close-up" kamera og ekte latter.

Samtale 2

- *Hvilke verdier kommer fram, direkte eller indirekte?
(Hva synes å være rett/galt, viktig/uviktig, sant/usant? Hva er vesentlig «i et godt liv», ifølge «Modern Family»?)*

Ikke overraskende ut fra konseptet *Modern Family*, kom verdien av familierelasjoner, omsorg, kjærlighet og toleranse umiddelbart opp. Videre var det mange av elevene som trakk fram samhold, raushet, åpenhet og tilgivelse som sentrale verdier i et godt liv. Det ble også pekt på at i den aktuelle episoden kommer det fram hvor viktig det er å være utholdende og målrettet, da eksemplifisert med fullføring av skolegang. Likeledes er det tydelig at strippeklubber er "i beste fall problematiske".

Ikke minst vektla elevene hvordan denne serien synliggjør at ingen mennesker er like, men alle er like mye verdt, og at en "kan være mer enn det man ser utad". Ifølge mange av elevene, bidrar serien til at stereotypier og fordommer brytes ned. Samtidig pekte flere på at denne serien speiler en typisk holdning til hva som er et godt liv i vår vestlige verden, nemlig personlig suksess. Dette blir imidlertid her koplet til viktigheten av familiefellesskap i, som er en tradisjonell verdi som på ulike måter er blitt utfordret i møte med vekten på enkeltindividet.

- *Hva gir oss egentlig «verdi»? / Hva med vår identitet?*

I møte med dette kjernes spørsmålet var det tydelig at flere av elevene så sammenhenger de ikke hadde vært klar over tidligere. Utsagn som "Identiteten vår er jo i stor grad formet av verdiene våre" illustrerer noen av studentenes aha-opplevelser. De pekte på forskjellige sentrale forankringer som penger og status, men var tydelige på at serien som helhet formidler en forankring i familie- og vennerelasjoner, og dypest sett i en selv, som unik person.

- *Hvilket hovedbudskap blir formidlet?*

Samtalen om dette spørsmålet dreide seg i all hovedsak om viktigheten av gode relasjoner, og da særlig familierelasjoner. Elevene vektla at serien illustrerer at slike gode relasjoner er bygget på respekt og toleranse for hverandres forskjellighet innad i familien, og at kjærligheten og omsorgen da trumfer ulikhetene og løser konfliktene. Flere pekte også på viktigheten av å løfte hverandre, slik Mitch og Cam i denne episoden er opptatt av at datteren skal ha det best mulig, men ikke vil presse henne.

På et dypere plan, ga elevene uttrykk for at toleranse blir formidlet som at alt er like greit, så lenge valgene og handlingene ikke går ut over noen.

Samtale 3

- *Hvordan forholder de (karakterene) seg til skyld?*

I samtalen var det enkelt for elevene å finne eksempler på at karakterene føler seg skyldbetyngt. Manny er helt klart preget av at han har valgt feil og er skuffet over seg selv fordi han handlet mot sine egne verdier. Samtidig gir episoden et klart bilde av at det er lov å gjøre feil, og at tilgivelse er viktig.

Det var noe vanskeligere for elevene å sette ord på om det er forskjell på tilgivelse og forståelse - det er lettere å tilgi når man kan forstå handlingen. Javier Delgado, Mannys far, innser også at han har gjort feil. Men han er ikke tydelig på at han ber om tilgivelse, han snakker ikke om hva han har gjort

galt. Tvert imot, han avbryter andre for at det ikke skal bli satt ord på. Dette oppfattet elevene som en svakhet. Det ble også påpekt at det ikke er alt karakterene gjør galt som de faktisk må stå til rette for, som at Luke manipulerer sine foreldre.

Her pekte vi på mulighetene til å gripe tak i spørsmål om rett og galt, tilgivelse, straff, og de dypereliggende etiske, filosofiske og teologiske spørsmålene, som samfunnets allmenne rettsfølelse og hvem som bestemmer hva som er en passende konsekvens. Hvorfor er vi unisont enige om hva karakterene gjør galt? Hvorfor håper vi på forsoning, og hvordan ser vi hva som må til – og hvilken overføringsverdi har dette til eget liv?

- *Flere av dem gir uttrykk for at de reagerer på dårlig oppførsel. Hvor kommer denne moralen fra?*

På spørsmål om hvor moralen kommer fra, svarte elevene på et relativt overfladisk nivå. Moral kommer fra oppvekst, moral handler om hva folk mener er rett og galt, moral handler om respekt for hverandre. Relasjoner og identitet gikk igjen. Moral blir noe som “bare er”, en slags ryggmargsfølelse av rett og galt eller en felles samfunnsoppfatning.

Det var her interessant at det ble nevnt at moralen kan være mer styrt av hvordan man vil bli oppfattet mer enn hva man faktisk mener. Det medfører for eksempel at man forsøker å skjule sine feil i stedet for å være ærlig og be om tilgivelse.

Her lå pekere til mange gode samtaler, som tangerer det foregående punktet. Hvorfor er det stor enighet om hvem som handler rett og galt i serien? Hvem er det som avgjør hva som er rett og galt? Hva om jeg føler noe er rett og du føler det er galt? Kan samfunnet bli enige om en kollektiv moral? Er vi født med “god moral”?

Samtalen viste at elevene relativt enkelt ser svarene på det foregående spørsmålet, men ikke er vant til å gå dypere ned i spørsmålet slik som dette punktet gjør - i alle fall ikke i en slik setting.

- *Sier de noe om hva som er viktig for dem, som mennesker?*

For å skape engasjerende personligheter i en historie, er det svært vanlig å gi dem noe de lengter etter, og noe som står i veien for å nå dette målet, for eksempel en brist i karakteren. Gjennom historiefortellingen i en episode eller i en film oppdager gjerne personen en “riktig” måte å oppføre seg på eller å tenke på. (Godawa 2002, s. 47) Ofte betyr det at man innser at det man *ønsker* ikke er det man *behøver*. Derfor vil det karakterene viser at er viktig for dem, være vesentlig å bruke tid på for å forstå hvorfor de handler som de gjør.

Dette plukket elevene enkelt opp. Selvsagt kan det kan ha sammenheng med de relativt karikerte personlighetene som finnes i sitcom-serier, men elevene oppfattet også at det ikke alltid er sammenheng mellom det karakterene *ønsker* og det de trenger, og poengterte ofte begge deler.

I forhold til *image*, trakk elevene frem at det er viktig å være kule, være smarte eller å være godt likt, altså at karakterene er bevisst på sitt image. Samtidig vil man gjerne fremstå som uavhengig og laid-back, men “alle har sitt publikum”, ble det sagt. Luke og Lilly skiller seg ut ved at de ikke synes å bry seg om andres mening overheadet.

I forhold til *penger*, pekte elevene på at karakterene ikke gir inntrykk av rikdom er viktig, men at det er svært praktisk å ha mye penger. For Jay kan rikdom ved første øyekast synes viktig, men det er ikke pengene som står sentralt for ham, det handler om at han har greid å jobbe seg opp til å “bli noe”.

I forhold til *felleskap*, ble det i en av samtalen reflektert rundt et interessant aspekt. Elever som kjente serien godt, hadde merket seg at mange episoder begynner med fokus på en av hovedkarakterene (eller flere) som i starten er mest interessert i seg selv og sitt behov. Men utover i handlingen endrer karakteren/-ene seg, og ser etter hvert hele familiens behov. Det er altså fellesskapet som er viktig.

I forhold til *uavhengighet*, pekte elevene på at det er viktig for karakterene å kunne velge selv. Mitchell representerer dette i særlig grad.

I forhold til *diversitet*, var elevene opptatt av at karakterene tydelig syns det er viktig at alle skal kunne være seg selv, i hele spennvidden av forskjeller med tanke på kultur, språk, utseende, ambisjoner, seksualitet, alder osv.

Samtale 4

I etterkant av oppsummeringene av de første tre samtalen, så vi to klipp som skulle danne utgangspunkt for samtale ut fra *hvilke av følgende påstander som kan passe på «Modern Family» i forhold til «Hva er viktig i et godt liv?»*⁵¹ :

- Å ta seg godt ut
- Å være rik
- Å prestere noe andre ser / være “en ener”
- Å ha gode venner og ha det gøy
- Å oppleve mest mulig
- Å få dekket behovene mine
- Å bestemme selv hva som er godt og rett
- Å tro på det jeg vil, - i lett blanding

Elevene var her klare på at momentet med vennskap og det å ha det gøy sammen, er viktig i *Modern Family*, men da med familien inkludert. Flere vektla også momentet om å få bestemme selv hva som er godt og rett, og refererte til at i de dypere samtalen, ble konklusjonen at den enkelte burde få bestemme selv. Begrepene “respekt” og “toleranse” ble brukt av mange her. I den grad tros-aspektet er framme i serien, mente elevene at den gjennomgående toleransen dominerte.

Når det gjelder de andre momentene, sa flere av elevene at alle igrunnen syntes å være viktige i et godt liv ut fra inntrykket i *Modern Family*, men uten å være bærende. Samhold, fellesskap, respekt og toleranse ble pekt på som en grunnbjelke i det inntrykket som serien formidler om hva som er viktig i et godt liv.

Samtale 5

Forrige samtalerunde ga et godt grunnlag for å reflektere litt ut fra medievitoren William Romanowskis utsagn om at «Populærkulturen speiler det samfunnet den er med på å forme», og da ut fra følgende hovedspørsmål:

- *Hvordan vil du si at «Modern Family» speiler samtiden vår?*
- *Hva med samtidssituasjonen da serien ble lansert (2009)?*

Samtalen rundt dette spørsmålet ble særlig engasjerende. Siden vi nå hadde gått noen runder sammen med ulike innfallsvinkler til TV-serien, var elevene kommet mer inn i tankegangen. Samtidig syntes denne problemstillingen å fenge ekstra sterkt.

---

⁵¹ Listen er basert på analyser av en rekke tv-serier, slik vi refererte til ovenfor.

For det første, vektla elevene at kjernefamilien jo er i endring, noe som speiles i de ulike familiekonstellasjonene i serien. I 2009 var ikke bildet som gis i *Modern Family* dekkende for det norske samfunnet, mens det i dag er dels dekkende, og dels for snevert i forhold til aktuell diskusjon. Flere av elevene reflekterte over hvor sterkt en serie som denne kunne være med på å åpne vei for nye måter å tenke om familien på.

Videre ble det bemerket at relasjonen mellom barn og foreldre også speiler en endring som vi ser i samtiden. Elevene var opptatt av at foreldrene syntes å ha lite autoritet i serien, noe de kjente igjen fra situasjonen i Norge.

En av elevene var svært opptatt av maktperspektiv og spørsmål om rettigheter, og pekte på karakterenes utgangspunkt som privilegerte hvite. Selv om Gloria har en annen etnisk bakgrunn, er hun i samme posisjon. Eleven mente derfor at selv om serien speiler ulike familiekonstellasjoner, er karakterene så pass like at serien ikke speiler det vedkommende omtalte som "vanlige folk", og dermed vil mange savne noen å speile seg i. Dette siste burde ifølge eleven, være en selvfølge, og stemplet dermed serien som "ikke mangfoldig nok" i forhold til å kunne inspirere hver enkelt i personlig valg av livsstil. Medelevene ga tydelig uttrykk for at de ikke hadde tenkt i denne retningen, men flere mente at dette var gode poeng.

- *I hvor sterk grad tror du denne - og andre serier – har en innvirkning på folk flest sine holdninger og verdier?*

Som naturlig oppfølging av spørsmålet ovenfor, vakte dette spørsmålet sterkt engasjement hos flere av elevene. Det var stor enighet om at møtet med ulike familiekonstellasjoner og ikke minst skildringen av et homofilt par som adopterer barn, bidrar til alminneliggjøring og større åpenhet for slike livsvalg. Noen vektla at siden *Modern Family* gir innblikk i en hverdag som er annerledes enn slik de fleste har det, vil serien bidra til at en lettere får empati med andre. Det ble også pekt på at siden flere av karakterene i serien møter utfordringer fordi de ikke er A4, men likevel ikke gir opp å være tro mot seg selv, så virker dette sterkt inn på holdningene hos seerne.

Samtale 6

Samtalene fulgte altså hovedlinjen i analyseverktøyet uten å dvele ved hvert enkelt punkt. De siste, og dypeste, aspektene fikk naturlig fokus mot slutten. Med utgangspunkt i et siste klipp, gikk samtalen først rundt følgende spørsmål:

- *Hva bør vi egentlig ha tillit til, ifølge episoden - og serien?*
- *Hvilken rolle har religiøs tro i serien?*

Ikke overraskende, gikk elevene direkte til tittelen her, og mente at hele konseptet for serien bygget opp under familiefellesskapet som det trygge forankringspunktet. Samtidig pekte flere på at til syvende og sist var det en selv en måtte stole på, men at alle trenger et fellesskap der en blir respektert og elsket. Det mellommenneskelige og det personlige fremstod altså som svaret fra *Modern Family* når det gjelder spørsmålet om forankring av tillit og mening.

I møte med det religiøse, nevnte flere av elevene at i den grad det er fremme i serien som helhet, er det som tradisjon og kultur, ikke som en levende realitet. Religiøs tro som overtro ble også trukket fram, med referanse til scener der det var snakk om gjenferd og spøkelser.

I forlengelsen refererte vi til en masteroppgave om nettopp *Modern Family*⁵², og reflekterte sammen rundt to sitater derfra:

- *Vi avfeier lett humor som ubetydelig og lettvent underholdning.*
- *En ting som går igjen i denne serien er oppmuntringer og oppfordringer til å gjøre det en føler for til enhver tid. Dette problematiseres sjelden, men løftes heller fram gjennom handling og humor.*

Med tanke på at elevene så tydelig gav uttrykk for at de gikk inn i et forholdsvis ukjent terreng i møte med analyseverktøyet og samtalene, var det virkelig oppmuntrende å merke hvor reflekterte de var i refleksjonen rundt disse to sitatene.

Koplingen mellom humor, underholdning og verdiformidling hadde blitt veldig tydelig for dem. Aspektet med å ta egne, frie valg ble gjenstand for mer diskusjon, men da med tanke på å nyansere utsagnet ut fra at karakterene ofte møtte motstand underveis, men at konklusjonen typisk var at den enkelte selv skulle få bestemme.

Avslutningsvis gav vi rom for egen refleksjon i noen minutter, uten å dele med andre i etterkant. Dermed fikk vi illustrere anliggendet med at vi alle har et livssyn, bevisst eller ubevisst, og at det alltid ligger pekere til livssyn i fortellingene vi møter i mediemylderet:

- *Hvordan vurderer du hovedbudskapet i denne serien - ut fra ditt personlige livssyn?*

Oppsummering

Som nevnt ovenfor, var størrelsen på fokusgruppene ulik på de fire folkehøgskolene som utgjorde case for undersøkelsen. Dette, sammen med variabler knyttet både til sosiokulturelle og pedagogiske aspekt ved hvert enkelt skolemiljø, gjør sitt til at både den indre og den ytre samtalekonteksten var forskjellig på de aktuelle skolene. Dette innebærer at funnene gir en god illustrasjon på situasjonen slik den kan arte seg i hverdagen rundt om på de ulike kristne folkehøgskolene.

Et hovedinntrykk etter gjennomføringen av den kvalitative delen av undersøkelsen, er at elevene ikke er vant til å snakke sammen om de ulike mediefortellingene de bruker for underholdning. De har mye forhåndskunnskap med tanke på teksttolkning, filmatiske virkemidler osv., men de er ikke vant til å sette ord på dette i møte med underholdningsmediene og inn i eget liv. Dette gir en klar peker til folkehøgskolene om å bidra til at elevene får bygge en bro mellom kunnskapen de har om tekstanalyse og de medietekstene de bruker så mye av sin tid på for å kople av og bli underholdt.

På bakgrunn av elevenes manglende erfaring med denne type samtaler, er det særlig inspirerende at responsen var så god i alle fokusgruppene. Elevene var positive og engasjerte. De tok poengene og gav seg selv lov til å begynne å sette ord på følelsene og å forsøke å finne ut hvorfor de følte som de gjorde. Etter hvert så de også sammenhengene i større grad, selv om dette krevde noe tid.

Elevene var umiddelbart enige i at fortellingene i populærkulturen er mer enn bare underholdning. Samtalene rundt hvordan dette viser seg på samfunnsnivå var lette å få i gang, med vekt på hvordan *Modern Family* speiler og påvirker samfunnsutviklingen. Som det fremgår av analysen ovenfor, kom det her fram mange dype refleksjoner. Relevansen til eget liv og egne holdninger, tanker og verdier var det mer krevende å se for elevene. Men også disse samtalene var preget av åpenhet, og etter hvert kom det fram en erkjennelse hos flere og flere elever at ingen av oss er uberørt i møte med det som formidles når det gjelder egne holdninger og synspunkter.

Igjen ser vi en stor mulighet inn i folkehøgskolehverdagen, med klar referanse både til skoleslagets felles målsetning om å være allmenndannende og folkeopplysende, og til den kristne

---

⁵² Se Bø 2014, som også er referert til ovenfor.

folkehøgskolens visjon om å være verdibevisst og kulturåpen. Samtidig ligger det en utfordring i erfaringen vi gjorde da samtalen i fokusgruppene dreide inn på dypere nivå i *Modern Family*-episoden. Dess dypere vi gikk, dess vanskeligere var det å få samtalen til å flyte. Men det at elevene var i stand til å reflektere sammen på et mer overflatenivå også over karakterenes motivasjon, etiske valg og hva serien synes å formidle, viser at døren er åpen for å samtale om disse temaene også på et dypere nivå. I folkehøgskolesettingen har en her store muligheter til å trekke inn livssynsteori for å vise hvordan disse historiene bærer med seg spor av livssynstradisjoner og -trender som er til stede i samtiden.

Det er med andre ord viktig at samtalerne er faglig forankret. Dette betyr selvsagt ikke at den som leder samtalen, trenger å være fagperson og å ha dybdekunnskap på området. Men formidlingen må være saklig begrunnet. Erfaringen fra våre samtaler i fokusgruppene, er at elevene møtte oss med respekt og at vi fort fikk troverdighet. Det har utvilsomt med begrunnelsene vi gav for hvorfor dette med å nærme seg underholdningstekstene med et bevisst blikk, henger sammen med å ta tekster på alvor. Dermed fikk vi bygge en bro fra skolevirkeligheten til fritiden, uten at underholdningsaspektet forsvant. Slik kunne vi sammen gå inn i dette spennende universet.

I forhold til faglig forankring og relevante tilnæringsmåter, er det i en travel folkehøgskolehverdag viktig å kunne benytte seg av tilgjengelige ressurser om spesifikke TV-serier.⁵³ Dermed kreves det minimalt med forberedelse til den spesifikke samlingen. Like fullt er det svært nyttig å tilegne seg noen enkle, praktiske verktøy til bruk i møte med enhver fortelling, slik en for eksempel finner det i M. S. Dahle (2010, s. 68 – 99). Da har en et godt utgangspunkt for å tillempe verktøyet på den aktuelle situasjonen, slik vårt møte med fokusgruppene illustrerer.

Avsluttende refleksjoner

Når vi i prosjektet *Mediehverdag, livssynsmangfold og kristen tro* retter fokus mot folkehøgskolearenaen, aktiveres en rekke spørsmål, slik vi refererte til innledningsvis i denne rapporten:

Hvilket forhold har elever ved kristne folkehøgskoler til TV-serier? Hvordan forholder de seg til fortellingene de møter, ikke minst med tanke på det underliggende livssynsperspektivet og sine egne verdier og holdninger? Hvordan kan en i den kristne folkehøgskolen bidra til større mediebevissthet hos elevene, særlig når det gjelder forholdet mellom mediernes budskapsformidling, de store livsspørsmålene og kristen tro? Hvordan relatere til mediefortellingene i formidling av kristen tro?

Som vi har sett ovenfor, gir datamaterialet som er framskaffet i de to undersøkelsene ved de fire folkehøgskolene, en rekke funn som grunnlag for interessante refleksjoner. Dette gjelder både i forhold til folkehøgskoleelevenes møte med TV-serier og i forhold til formidling av kristen tro i møte med disse mediefortellingene. I våre avsluttende refleksjoner står disse to aspektene i fokus.

Folkehøgskoleelevene i møte med TV-seriene

Som vi understreket under metode, ble valget av Kristiansand, Sagavoll, Solborg og Ålesund Fhs gjort i samarbeid med NKF og utfra en variasjon i profil, linjetilbud, eierstruktur og geografisk beliggenhet. Koplek til den høye svarprosenten i spørreundersøkelsen, samt bredde og variasjon i fokusgruppene,

---

⁵³ Se samtaleguider, artikler og aktualiseringer på Snakkomtro.no, samt <https://www.damaris.no/analyser-og-rapporter/> Hentet 28.03.2020.

er det grunn til å hevde at dette er et velbegrunnet utvalg blant de totalt 34 kristne folkehøgskolene, og at funnene er representative.

Spørreundersøkelsen blant elevene på de fire folkehøgskolene, synliggjorde at året på en folkehøgskole - som på så mange måter er et annerledes år - ikke innebærer en pause hverken fra underholdningsmedier generelt, eller fra TV-serier spesielt. Tvert imot viser funnene at svært mange begynner å se på nye serier etter at en blir elev på folkehøgskole, i tillegg til å fortsette å se TV-serier som en allerede følger med på.

Med tanke på at folkehøgskolene har et tett program der fellesskapsbyggende aktiviteter har sterkt fokus, er det interessant å registrere hvor viktige TV-seriene faktisk er i elevenes hverdag. Det er her verdt å minne om at vi hadde dette til dels smale fokuset. Ut fra at smarttelefonen omtales som nærmest en forlengelse av armen til en digitalt innfødt, og ikke minst ut fra de sosiale mediens sentrale rolle for de unge, understreker funnene at mediehverdagen er en ytre ramme også for livet på folkehøgskolen. Dette gjelder selvsagt også når elevene er på reise. Vi spurte ikke spesifikt om hvilken rolle TV-serier spiller her, men vet på generelt grunnlag at for mange er nettopp serieformatet kjærkommen bruk av reise- og ventetid.

Multitasking og evne til raskt å manøvrere fra en arena til en annen, trekkes ofte fram som sentrale kjennetegn ved generasjon Z. Samtidig er spørsmål om menneskets behov for stillhet, vår evne til dypere refleksjon og til å se sammenhenger, mye framme både i faglig og offentlig debatt. Disse spørsmålene er bare noen få av mange som illustrerer mediehverdagens muligheter og utfordringer, også for folkehøgskoleelevene.

Videre er det tankevekkende at så mye av tittingen på TV-serier skjer på individuell basis i folkehøgskolemiljøet. Som vi så ovenfor, sier nærmere 70% av elevene at de prioriterer alenetid foran skjermen. Særlig når en begynner å se på en ny serie på folkehøgskolen, som er tilfelle for over halvparten av respondentene, kunne en tenke seg at det ble dannet et fellesskap rundt episodene. Men midt i folkehøgskolens fellesskapsbygging speiles her enkeltindividets subjektive valg. Selv om flere andre liker samme serie, velger den enkelte primært å se episodene når en selv vil, og da helst alene.

Selvsagt kan det ligge mange årsaker til grunn her. For eksempel kan nettopp et intensivt sosialt miljø føre til særlige behov for alenetid. I hvor sterk grad elevene oppsøker stillheten, gir ikke våre undersøkelser grunnlag for å si noe om. Men det som utvilsomt er tilfelle, er at alenetiden for mange blir brukt til å slappe av i møte med «en annen virkelighet», som jo flere av respondentene oppgir som grunn for sine valg av serier.

Dette føyer seg inn i seermønsteret ellers, ikke minst for de unge. I offentligheten blir det fra tid til annen ropt et varsku over barn og unges vaner om å se TV-serier alene. Avhengighet er ikke bare knyttet til spill og sosiale medier, men er i kjølvannet av stadig flere strømmetjenester, blitt et økende problem i møte med serie-formatet.⁵⁴ Mange unge søker hjelp, og sier at avhengigheten av TV-serier går ut over skolegang, søvn og sosial kontakt med andre.

Ut fra våre undersøkelser, foreligger det ikke noen pekere til eventuell avhengighet blant folkehøgskoleelever. Responsen på spørsmålet om respondentene hadde sett alle sesongene av en eller flere tv-serier, illustrerer imidlertid på et omfattende konsum.

Et vesentlig aspekt ved seermønsteret som ble avdekket i vårt materiale, er at en naturligvis hverken deler opplevelser, reaksjoner eller refleksjoner med andre når en ser TV alene. Ut fra funnene i den

---

⁵⁴ Se <https://www.nrk.no/kultur/barn-og-unge-ber-om-hjelp-til-tv-serieavhengighet-1.12785268> Hentet 25.03.2020.

kvalitative undersøkelsen, er det imidlertid lite som tyder på at elevene nødvendigvis hadde delt mye av refleksjoner med hverandre selv om de hadde sett TV-seriene sammen. Men deltakerne i fokusgruppene var umiddelbart med på tanken at seriene er mer enn bare underholdning, og hadde mange refleksjoner knyttet til påvirkningsaspektet på samfunnsnivå. Samtidig var det tydelig, slik vi pekte på ovenfor, at relasjonen til eget liv og personlige holdninger, tanker og verdier var mer krevende å sette ord på. Denne erfaringen fra fokusgruppene gjør det ikke mindre aktuelt å peke på utfordrende aspekt ved dette at så mye av formidlingen fra TV-seriene skjer i folkehøgskoleelevens alenetid. Faren er utvilsomt større for at en blir værende i følelsesmessige reaksjoner når refleksjoner uteblir, og dermed er også påvirkningen sterkere.

Som vi refererte til ovenfor, illustrerte også vårt møte med fokusgruppene at elevene hadde lite erfaring med å gå under overflaten i underholdningstekstene. Uavhengig av deres mediefaglige kompetanse, var dette et tilnærmet ukjent terreng. Samtidig var elevene engasjerte og åpne i møte med denne tilnærmingen. Dette illustrerer de mulighetene som her er til stede for å kunne gå i dybden når det gjelder verdier og livssyn, og slik kunne bygge bro mellom formidlingen i TV-serien og folkehøgskolens kristne verdigrunnlag. Dermed relaterer en også til elevens egen livstolkning.

Formidling av kristen tro i møte med TV-seriene

Samlet sett gir funnene fra våre to undersøkelser flere viktige nøkler for å møte folkehøgskoleelevens virkelighet med en helhetlig formidling av kristen tro. I denne kjerneoppgaven for kristne folkehøgskoler, der elevene inviteres til å utforske «kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv» sammen med de ansatte «i respekt for elevenes integritet og ansvar for egne livsvalg»,⁵⁵ er kjennskap til sentrale mediefortellinger i elevenes hverdag av stor verdi. Her ligger det mange muligheter i å identifisere aktuelle tilknytningspunkt for formidling av kristen tro, samtidig som det også foreligger potensielle spenningspunkt.

Før vi fokuserer på den direkte formidlingen av kristen tro, vil vi imidlertid relatere til den viktige rollen mediehverdagen spiller som referanseramme i møte med andre vesentlige aspekt ved den kristne folkehøgskolens visjon og målsetning. Som allmenndannende skoleslag der medvandring og personlig utvikling og modning står sentralt, er det vesentlig å kjenne til den verdenen som elevene møter i de mange TV-seriene. Den enkeltes seermønster knyttet til tidsbruk, seriepreferanser, tidspunkt og ramme for TV-tittingen er her verdifulle moment i medvandringen, som kan åpne opp for nære, eksistensielle samtaler enten en er på skolens område eller på reise.

Spennet vi så i elevenes preferanser mellom serier som ligger henholdsvis fjernt eller nært egen virkelighet, gir umiddelbart en mulighet for å gå mange skritt sammen i refleksjon og undring. En kan videre spørre seg i hvor sterk grad eleven en samtaler med, bevisst eller ubevisst har valgt favorittserier som bekrefter ens egne verdier og livssyn, eller serier som utfordrer egen komfortsone. En kan også undre seg om valget om å se serier alene, også har å gjøre med en frykt for å avdekke egne reaksjoner i møte med historiene, og hva det i så fall er begrunnet i.

Mediebevisstgjøring er med andre ord vesentlig i møte med folkehøgskoleelevne, ikke minst på det individuelle nivået inn mot eget liv og personlig livstolkning, slik vi erfarte i fokusgruppene. Dette aspektet er nært knyttet til formuleringen at den kristne folkehøgskolen «skal være både verdibevisst og åpen». Åpenhet i møte med elevenes livsfølelse og livsverden er her avgjørende. De unges relasjon til TV-seriene vil da ofte kunne fungere som en døråpner til dypere samtaler.

Dette har nær sammenheng med det første stikkordet i den religionspedagogiske tilnærmingen som vi skisserte som ramme for prosjektet, med de tre dimensjonene *tolkning* av samtidens mange

---

⁵⁵ Se note 7.

budskap, *undervisning* i kristen tro og *danning* som personlig prosess. I møte med behovet vi har avdekket knyttet til mediebevisstgjøring, er det altså primært *tolkningsdimensjonen* som vektlegges.

I medvandringen med elevene er det vesentlig å gi dem mulighet til å forstå hva det innebærer at ingen fortellinger er nøytrale, og å gi dem redskap til å kunne gjenkjenne spor av livssyn som ligger bak ulike mediebudskap som de møter i hverdagen. Med andre ord, kunne identifisere hvilke verdier, syn på mennesket og syn på virkeligheten – samt hvilke grunnleggende trosstandpunkt som kommer til uttrykk i dialog og handling i blant annet TV-seriene. Denne læringsprosessen er altså klart forankret i folkehøgskolens allmenndannende formål.

Analyseverktøyet inneholder imidlertid også et siste moment, der en vurderer budskapsformidlingen ut fra egen livstolkning. På den kristne folkehøgskolearenaen, er det her naturlig både å legge til rette for at elevene oppfordres til å gjøre denne vurderingen, samtidig som en fra skolens side også bør invitere elevene inn i en vurdering med utgangspunkt i kristen tro.

Dermed er vi over i *undervisningsdimensjonen*, med fokus på folkehøgskolens oppdrag om å invitere elevene til å utforske kristen tro. I møtet mellom elevens livsverden - der mediefortellingene spiller en sentral rolle – og kjernen i kristen tro, er det nevnte konseptet 'dobbel lytting' til god hjelp. Ved å lytte til aktuelle samtidstekster som blant annet populære TV-serier og der identifisere sentrale holdninger, verdier og livssyn, kan en bygge en bro til kristen tro. Dermed blir det mulig å vise tilknytningspunkt og spenningspunkt mellom alternativene på livssynstorget og det kristne livssynet.

Vi har i denne rapporten blant annet pekt på at eksistensialisme og det postmoderne er framtrepende i mange TV-serier. Relativismen, det misforståtte toleransebegrepet og den sterke individualismen med vekt på «what's in it for me» er her eksempler på perspektiver som er særlig utfordrende i møte med formidling av kristen tro. Relativismen og det misforståtte toleransebegrepet utfordrer selve sannhetsspørsmålet, mens den individualistiske holdningen utfordrer både forståelsen av frelse og av etisk ansvar i møte med nesten og skaperverket.

Når det gjelder formidling av kristen tro i møte med disse to -ismene, er det avgjørende å presentere det kristne livssynet som troverdig, relevant og livsforvandlende. Dette innebærer å formidle både bibeltekster og sentrale temaer om kristen tro innenfor rammen av Bibelens store fortelling, som et helhetlig budskap som både er forankret i virkeligheten og som kan forandre og forvandle.

Når det gjelder *danningsdimensjonen*, er vi selvsagt tett på både allmenndanningen og det spesifikke oppdraget den kristne folkehøgskolen har om å invitere elevene til et møte med «kristent liv og kristen trospraksis». Sistnevnte er her i fokus, og kan beskrives som en prosess på to nivå. Dels innebærer dette å legge til rette for en åndelig utforsknings- og oppdagelsesprosess hos elevene, og dels innebærer det en intensjon om åndelig og personlig vekst og modning.

I forhold til begge disse nivåene, er igjen den doble lyttingen sentral for å kunne bygge en bro mellom formidlingen elevene møter i TV-seriene og Bibelens budskap. Det er her vesentlig å skape trygge arenaer for å kunne gi ærlige svar på ærlige spørsmål. Ikke minst gjelder dette spørsmål som direkte eller indirekte kommer fram i populære medietekster og som har utgangspunkt i myter om kristen tro, i innvendinger til Bibelens budskap og i alternativer til det kristne livssynet.

Når vi i denne rapporten har satt fokus på folkehøgskoleelevers møte med TV-serier, har vi understreket at en kan relatere til mediefortellingene på mange ulike måter i møte med oppdraget om å formidle kristen tro i folkehøgskolehverdagen.

For det første, illustrerer det store mangfoldet av populære TV-serier at noe av det viktigste, er å kjenne til de mest typiske verdiene, holdningene og perspektivene som formidles. Det underliggende livssynet er ofte gjenkjennelig fra en serie til en annen, uavhengig av sjanger. Det å være bevisst på

disse kjernebudskapene, gir nyttig bakgrunnskunnskap for formidling av kristne trossannheter i møte med elevene. Deres forforståelse er i stor grad preget av det vi kan omtale som henholdsvis sekulære selvfølgheter og religiøs pluralisme.

Videre kan en relatere direkte til noe av det som formidles og bruke det som aktualisering, enten det fungerer som tilknytningspunkt eller spenningspunkt i forhold til kristen tro. Her kan en for eksempel vise korte klipp, omtale scener eller bruke sentrale sitat. Erfaringene fra fokusgruppene illustrerer for eksempel at elevene ikke er avhengige av å kjenne TV-serien, filmen etc. for at et enkeltstående klipp skal gi mening for dem, så lenge det blir gitt en kontekst for tolkningen.

Det å vise en episode av en serie eller se en film sammen for så å samtale om eksistensielle spørsmål, er ellers en tredje måte å bruke aktuelle mediefortellinger på i formidling av kristen tro. Her foreligger en rekke aktuelle innfallsvinkler,⁵⁶ tilpasset arena, målgruppe og tematikk.

Med tanke på TV-serienes sentrale rolle i folkehøgskoleelevers liv og den kristne folkehøgskolens visjon om å la elevene møte kristen livsforståelse, kristen tro og kristent liv, kan altså ikke relasjonen til serienes mangfoldige livssynsformidling neglisjeres. Tvert imot har vi her en unik mulighet til å knytte an til elevenes livsverden med respekt både for deres personlige livstolkning og medietekstenes formidling, og samtidig utøve vårt oppdrag som kristen folkehøgskole med integritet. Ved å relatere til ulike manus som tilbys i mangfoldet av serieunivers, får vi peke på det aller beste manus for hvert enkeltmenneske sitt liv!

*«Det er som om filmerna
och andra genomslagskraftiga media
förser oss med ett slags manuskript
för hur et liv ska levast.»⁵⁷*

---

⁵⁶ Se Dahle, M. S. & L. Skattum (2010), s. 108ff.

⁵⁷ Ola Sigurdsson, filmviter. Sitert i Dahle, M. S. & L. Skattum (2010, s. 1)

Referanseliste

- Bjørklund, O. (2005). «Fokusgruppe – Noen metodiske betraktninger», i: *Økonomisk Fiskeriforskning*, vol. 15, s. 42-50.
- Bø, E. (2014). *Tv-serier og livssynsformidling. Tv-serier som kilde til personlig livssynsundanning – med serien «En Moderne Familie» som case-studium*. Masteravhandling. Religion, Society and Global Issues. Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.
<https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/285643?show=full>
- Bø, E. (2015). «En moderne familie som utfordrer». *Snakkotro.no*.
<https://snakkotro.com/en-moderne-familie-som-utfordrer/>
- Dahle, L. (2010). «Film og dobbel lytting», i Dahle, M. S. & L. Skattum (2010). *Manus for livet? Film som verktøy i trosopplæringen*. Oslo: Iko-forlaget / Damaris Norge, s. 24-43.
- Dahle, M. S. (2002). *På sporet av livssyn: utvikling og utprøving av eit analyseverktøy – med ungdom som case*. Hovedfagsoppgave. Bergen: Norsk Lærerakademi.
- Dahle, M. S. (2003). «Spor av tru i ei tenåringsåpe? Om ungdomsmedia og religionspedagogen». *Prismet*, vol. 54., nr. 3, s. 99-116.
- Dahle, M. S. (2010). «Filmanalyse som verktøy for trosopplæreren», i Dahle, M. S. & L. Skattum (2010). *Manus for livet? Film som verktøy i trosopplæringen*. Oslo: Iko-forlaget / Damaris Norge, s. 68-99.
- Dahle, M. S. & L. Skattum (2010). *Manus for livet? Film som verktøy i trosopplæringen*. Oslo: Iko-forlaget / Damaris Norge.
- Dahle, M. S. & I. T. Kro (2013). «Hotel Cæsar sett med norsk-somaliske øyne – om populærkultur og verdiformidling», i: Ø. Økland (red). *Innvandrerungdom og mediebruk. Norsk-somalisk ungdom i en global medieverden*. Kristiansand: Portal Akademisk, s. 36-56.
- Dahle, M. S. (2014). «Tweens' mediehverdag som missiologisk utfordring», i: T. E. Hamre, E. Lundeby A. Redse (red). *Barnetro og trosopplæring: festskrift til Egil Sjaastad på 65-årsdagen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 207-228.
- Dahle, M. S. (2015). «Livssyn – tre grunnleggende perspektiver», i: H. K. Dahlstrøm (red). *Kors på halsen? Innføring i livssynsjournalistikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 22-39.
- Dahle, M. S. (2017). «Worldview Formation and the Disney Universe: A Case Study on Media Engagement in Youth Ministry», i: *Journal of Youth and Theology* 16 (1), s. 60-80.
- Dahle, M. S. & Dahle, L. (2018). «Det kristne verdigrunnlaget i møte med medienes livssynsmangfold – med KFL-satsingen på Oasen Skole Birkelid som case», i: N. Skrunes, G. Hagesæther & B. Kvam (red). *Kristne grunnskoler. Begrunnelse – innhold – handlingsrom*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 227-254.
- Dahle, M. S. & I. T. Kro (2018). «Disney som danningsagent – med Frost og Jake og sjørøverne som case», i: B. M. Nyjordet (red). *Barns mediehverdag*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dahle, M. S. (2019). «Story and Meaning Making: A Multilevel Approach to Film in Faith Education», i: A. Cloete (red.) *Interdisciplinary Reflections on the Interplay between Religion, Film and Youth*. Stellenbosch, SA: AFRICAN SUN MeDIA, s. 17-32.

Dahle, M. S. & I. T. Kro (2020). «'Unraveling the Mystery': Assessing *The Big Bang Theory* as a Secular Fictional Universe» (kommer)

Godawa, Brian (2002). *Hollywood Worldviews, Watching Films with Wisdom and Discernment*, InterVarsity Press.

Götz, M. (2000/2001). «The significance of daily soaps in the everyday life of children and young people», i: *Internationales Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen (IZI)*
<http://www.bronline.de/jugend/izi/english/research/Soap.pdf>

Holm, V. & J. Lövgren (2018). *Ungdom, kultur og tro. Aksjonsforskning og skoleutvikling i folkehøgskolen*. Oslo: Noregs Kristelige Folkehøgskolelag.

Kinnaman, D. & M. Matlock (2019). *Faith for Exiles. 5 Ways for a New Generation to Follow Jesus in a Digital Babylon*. Ventura / Grand Rapids: The Barna Group / Baker Books.

Lavik, E. (2014). «*The Wire*» – og den tredje gullalderen. Oslo: Universitetsforlaget.

Lövgren, J. (2014a). «Norsk kristen folkehøgskole som verdiformidler. Tre prosjekt med fokus på folkehøgskolenes verdigrunnlag». *Prismet*, vol. 65, nr. 4, 227-232.

Lövgren, J. (2014b). *Tro i praksis. Respekt – fellesskap – læring*. Oslo: Iko-forlaget.

Lövheim, M. (2012). «Religious socialization in a media age», i: *Nordic Journal of Religion and Society*, 25(2), s. 151-168.

Medietilsynet (2018). *Barn og medier 2018. 9-18-åringer om medievaner og opplevelser*. Hentet fra <https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/barn-og-medier-2018-oppdatert-versjon---oktober-2019.pdf>

Møllerbråten, T. A. (2019). «Inviter elevene inn i Bibelen» *steg*, vol. 83, nr. 4, s. 2.

Romanowski, W. (2007). *Eyes Wide Open: Looking for God in Popular Culture*. Grand Rapids: Baker Books.

Strange, D. (2019). *Plugged in: Connecting your faith with what you watch, read and play*. Epsom: The Good Book Company.

Turnau, T. (2012). *Popologetics: Popular Culture in Christian Perspective*. New Jersey: P & R Publishing.

Watkins, T. (2007). *Focus: The Art and Soul of Cinema*. Milton Keynes: Authentic Media.

Aadnanes, P. M. (2012). *Livssyn* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

1. Spørreundersøkelse – skjema
2. Fokusgrupper – powerpointpresentasjon